

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

"Dobré mateřství" během COVID-19
v kontextu reorganizace péče o děti
a domácího vzdělávání ve Spojených státech
(přehledová stat' empirických studií)

Vedoucí: Mgr. Magdaléna Šťovíčková Jantulová

Vypracovala: Marina Kiseleva

Bakalářská práce

Praha 2023

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dneMarina Kiseleva

Poděkování:

Ráda bych poděkovala magistře Magdaléně Šťovíčkové-Jantulové za cenné rady, konzultace a vedení této bakalářské práce.

Table of Contents

1. Úvod.....	5
1.1 Uvedení do širšího kontextu problému „genderované“ péče o děti a domácího vzdělávání ve Spojených státech	7
1.2 Problém zkoumaný v práci.....	8
1.3 Odůvodnění tématu v hranicích dosavadního výzkumu.....	9
2. Sociálně a historicky konstruované mateřství.....	9
2.1 Instituce mateřství	11
2.2 Mateřství a feminismus.....	12
Kritika mateřství	13
Teoretizace normativního mateřství.....	14
2.3 Mateřství jako instituce a zkušenost (Rich): emancipované mateřství	15
2.4 Intenzivní mateřství (Hays).....	16
Matka je primární pečovatelkou	18
Intenzivní metody.....	18
„Nesmírně cenné“ děti	18
2.5 Sociální konstrukce „dobrého“ mateřství	19
Mediální mýtus.....	19
Mateřská identita	20
2.6 Matka-pečovatelka a funkcionalistická představa „genderových rolí“	21
Biologický esencialismus.....	22
2.7 Ideologie mateřství (Hays, 1996).....	22
2.8 Výchova dětí: „tradiční“ matka v domácnosti a učitelka (Lois).....	24
Volnější proces učení, homeschooling	25
Motivace k domácímu vzdělávání	26
3. Metodologie přehledové studie	28
3.1 Strategie vyhledávání.....	30
3.2 Kritéria zařazení a vyřazení	30
3.3 Shrnutí kritérií zařazení:.....	31
3.4 Extrakce Dat.....	32
4. Přehled empirických studií , „dobré mateřství“ během pandemie COVIDu-19.....	34
4.1 Diskurzy mateřství.....	35
Intenzivní mateřství.....	35
4.2 Neplacená péče.....	36
4.3 Pracovní podmínky matek.....	37
4.4 Matka je primární pečovatelkou.....	38
4.5 Upřednostnění péče nebo práce.....	39
4.6 Genderové normy.....	39
Odpor vůči diskurzu intenzivního mateřství.....	41
4.7 Nerovnosti během výuky, intersekcionalita.....	42
4.8 Konflikt rolí.....	43
Účast matek na domácím vzdělávání.....	44
4.9 Kontext Spojených států.....	45
Pracovní kultura Spojených států.....	46
5. Závěr.....	47
Seznam použité literatury:.....	50

1. Úvod

Mateřství není jen individuální zkušeností, ale lze ho vnímat i jako sociální instituci, která vytváří normy jednání, které by neměly být porušovány. V případě, že tyto společenské mateřské normy jsou porušovány, může to u matek vyvolat pocit viny (Collins, 2021). Mateřství lze definovat jako sociálně konstruované aktivity a vztah, spojené s výchovou a péčí (Forcey, 1994). Socioložka Sharon Hays (1996) o intenzivním mateřství mluví jako o ideologii a genderovém kulturním modelu ve Spojených státech od 90. let. V kontextu Spojených států lze intenzivní mateřství ztotožnit s dominantní mateřskou ideologií, podle níž je matka primární pečovatelkou. V souladu s ideologií intenzivního mateřství směřuje matka své úsilí k výchově dětí a upřednostňuje své děti před placenou prací (Hays, 1996). Ve společenském kontextu Spojených států amerických lze absenci institucionální podpory a politiku zaměřenou na péči o děti považovat za charakteristické, a proto je zajímavé sledovat, jak se matky na změny, spojené s pandemií covidu a uzavřením veřejných škol a školek v této zemi, měly adaptovat. Individualizace mateřské pečovatelské práce je specifickým rysem, který může být spojen s vžitými a internalizovanými genderovými normami, které spojují matky s „rolí“ primární pečovatelky a ženy v domácnosti, což bylo kritizováno feministkami druhé vlny (Hallstein, 2008).

V situaci významných ekonomických změn se objevuje možnost postavit se proti normativnímu diskurzu mateřství a přepsat ho (O'Reilly, 2016, s.44). I když sladění pracovního a rodinného života není zcela novým problémem, pandemie COVIDu-19 představuje bezprecedentní případ hromadné ztráty zaměstnání, přechodu na práci z domova, uzavření školek a škol a následné reorganizace nově vzniklých povinností péče o děti, jejichž součástí byl ve Spojených státech přechod dětí k domácímu vzdělávání. Rodiče se museli těmto novým podmínkám přizpůsobit, většina péče o děti a domácího vzdělávání však zůstávala převážně v kompetenci matek, a v některých případech nebylo převzetí matkami těchto zodpovědností péče o děti ani mezi partnery vyjednáno (Calarco et al., 2021). Nové domácí povinnosti matek v kombinaci s pracovními nároky vytvořily prostředí neumožňující dostatečně kvalitní plnění obou, pracovních a rodinných, povinností, což může být spojeno s negativními důsledky na pracovní postavení a zvýšením úrovně stresu, úzkosti a frustrace matek (Alon et al., 2020; Calarco et al., 2020).

Cílem této bakalářské práce je představit a shrnout v podobě přehledové stati, jak genderově nerovné rozdělení nebo reorganizace neplacené péče a domácího vzdělávání v heterosexuálních párech během pandemie COVIDu-19 ve Spojených státech byly ovlivněny genderovými normami a mateřskou ideologií. Pokud vybrané studie využívají koncept intenzivního mateřství, zajímalo by mě také, jak se změnilo „dobré mateřství“ během pandemie a zda některé matky „dobré mateřství“ předefinovaly. K tomuto shrnutí budou využity poznatky vybraných empirických sociologicky relevantních studií, které byly vydány od roku 2020. Budu k tomu využívat koncept intenzivního mateřství (Hays, 1996). Jedním z aspektů intenzivního mateřství je právě naturalizovaná představa o matce, která je primární pečovatelkou (Hays, 1996). Zatímco tradiční matka v domácnosti a učitelka svou motivaci k domácímu vzdělávání spojovala především se svou identitou „dobré matky“ (Lois, 2013, s.8), v kontextu pandemické krize nelze ve stejném smyslu mluvit o důvodech k domácímu vzdělávání, některé z vybraných studií od roku 2020 popisují, jak nové uspořádání péče o děti a domácího vzdělávání bylo odůvodněno. Koncept intenzivního mateřství je využíván pro popis zkoumaného tématu v empirických studiích, tento koncept může však být používán mezi tzv. studii mateřství a v případě O'Reilly „matricentrickým feminismem“ (základní práce např. Douglas & Michaels, 2005; Hallstein, 2006; O'Reilly, 2021), studia mateřství intenzivní mateřství popisují především jako patriarchální instituci.

První část práce představuje především ty koncepty a diskuse, které se vztahují k sociální konstrukci mateřství, například mateřská ideologie, koncept intenzivního mateřství, genderové normy heterosexuální rodiny, mateřská zkušenost, utváření mateřské identity, konflikt rolí „dobré matky“ a „dobré pracovnice“. Druhá přehledová část je výsledkem strategie vyhledávání a zařazení studií podle stanovených kritérií. Přehledová část práce tematicky navazuje na témata zmíněná v první části, a tím práci propojuje. Vybrané empirické studie shrnuji a představuji v tabulce 1.

1.1 Uvedení do širšího kontextu problému „genderované“ péče o děti a domácího vzdělávání ve Spojených státech

„Jiné země mají záchranné sociální sítě. Spojené státy mají ženy.“

(Jessica Calarco in Petersen, 2020).

Situace ve Spojených státech je zcela charakteristická absencí sociální podpory. Může být odkázáno především na to, že ve Spojených státech neexistuje placená rodičovská dovolená (Jou et al., 2018; Carlson et al., 2020). Odpovědnost za domácí vzdělávání v situaci přechodu na domácí vzdělávání a uzavírání veřejných škol byla přenesena na matky (Lutz et al., 2022; Petersen, 2020). I když ženy častěji vykonávaly domácí práce i před pandemií (Zamarro & Prados, 2021; Cummins & Brannon, 2022), podle zjištění některých výzkumů ženy stále vykonávaly více neplacené práce v domácnosti spojené s výchovou dětí (např. Carlson et al., 2020; Cohen & Hsu, 2020). Změna v organizování pracovního a rodinného života a zvětšení objemu neplacené práce u žen byla spojena také s negativním vlivem na mentální zdraví matek (Baker, 2019) a v případě domácího vzdělávání vyhořením, které je považováno za následek konfliktu rolí (Lois, 2013).

Patricia Hill Collins (2015) nabízí intersekcionalní perspektivu při nahlížení nerovností. Podle autorky jsou gender, třída a rasa vzájemně propojenými systémy útlaku (Collins, 1990, s. 222), tyto odlišné kategorie se pojí se zkušenostmi s domácím vzděláváním a péčí o děti, které se vzhledem k těmto kategoriím mohou lišit. Například pro černošské matky byl častým důvodem pro přechod k domácímu vzdělávání pocit, že jejich děti jsou z veřejných škol „vytlačeny“ kvůli rasové diskriminaci (Stewart, 2020 in Lutz et al., 2022), dalším důvodem byla ochrana před rasismem spojeným se školou a výukou (Mazama & Lundy, 2012). Poskytnutí sociální podpory by přitom podle některých zdrojů mohlo zmenšit problémy týkající se mateřství pro pracující matky (Lutz et al., 2022). Problém, že domácí vzdělávání bylo pro rodiče dětí s postižením ještě náročnějším úkolem, se v kontextu popisovaného problému poměrně zřídka stával hlavním tématem výzkumu (Eshraghi et al., 2020 in Lutz et al., 2022).

Při společném rozhodnutí vyučovat děti doma jsou za vykonávání domácího vzdělávání zodpovědné obvykle matky (Lois, 2013; Murphy 2012). Roli učitelky přitom na sebe berou obvykle matky v domácnosti v heterosexuálních rodinách, přičemž jejich partnerem je muž, který má placenou práci (Lois, 2010 and 2013; Murphy, 2012). Je důležité zdůraznit, že zatímco pro některé lidi je domácí vzdělávání vlastním rozhodnutím, pro jiné toto rozhodnutí probíhá z nutnosti. Lois rozdělila rodiny na ty, pro které domácí vzdělávání bylo první volbou, a ty, pro které bylo druhou volbou (Lois, 2013, s.47).

Postoje intenzivního mateřství v propojení s neoliberalními ideály mateřství (Boyer, 2014; Güney-Frahm, I., 2020) jen zvětšují břímě matek a více odpovídají intenzivnímu mateřství a nezištným nárokům týkajícím se neustálé přítomnosti a věnování času a pozornosti dětem. Rozsah zodpovědností matek se totiž v případě uzavření veřejných škol rozšiřuje také na věnování pozornosti duševní pohodě a kontrolování a zajištění úspěchu dětí ve vzdělání.

Lois (2013), navzdory svému záměru bořit mýty o matkách v domácím vzdělávání, prostřednictvím výzkumu zjišťuje, že matky zapojené do domácího vzdělávání odpovídají populárním stereotypním představám. Zjistila totiž, že většina matek-učitelek jsou bílé věřící představitelky střední třídy, jejichž identita je spojena s postavením matky v domácnosti a které jsou pod tlakem „kulturních rozporů mateřství“, tedy rozporů mezi placenou prací a péčí o děti (Hays, 1996). Autorka poukazuje na to, že domácí vzdělávání je propojeno s ideologií intenzivního mateřství, nebo se obojí vztahuje k ženám se stejnými charakteristikami (Lois, 2013).

1.2 Problém zkoumaný v práci

Cílem je v podobě přehledové studie shrnout a zjistit, jak reorganizace (Leap, Stalp & Kelly, 2023) nebo genderově nerovné rozdělení péče o děti a domácího vzdělávání během „genderované“ pandemie (Yavorsky, Qian & Sargent, 2021) byly ovlivněny genderovými normami a ideologií intenzivního mateřství. V případě studií, které využívají koncept intenzivního mateřství, si kladu otázku, zda bylo „dobré mateřství“ matkami předefinováno.

1.3 Odůvodnění tématu v hranicích dosavadního výzkumu

Toto téma studentského přehledu považuji za opodstatněné především z důvodu nedostatečného prostudování efektů genderové distribuce neplacené práce včetně domácího vzdělávání na matky a také podílu otců na domácím vzdělávání (Baker, 2019). Příspěvek této práce v oblasti genderové neplacené práce a péče o děti během covidu ve Spojených státech spočívá ve shrnutí dosavadního výzkumu podle témat.

Více výzkumů se zabývalo účinky domácího vzdělávání na děti, ale méně výzkumů se zaměřilo na dopad domácího vzdělávání na „matky-učitelky“ (Lois, 2013; Baker, 2019). Negativní dopady na duševní zdraví matek přitom souvisejí především s velkým množstvím neplacené práce (Henderson et al., 2015 in Baker, 2019), toto množství by se v době pandemie mohlo jen zvýšit. Pandemie COVIDu je některými výzkumníky a výzkumnicemi považována za „genderovanou“ (Yavorsky et al., 2021; Petts et al., 2021) právě kvůli nerovnému rozdělení domácí práce a péče o děti mezi muže a ženy. Matky mohou ztratit práci kvůli uzavření škol a denní péče (Carlson et al., 2020; Alon et al., 2020). Počet hodin jejich placené práce se snižuje (Collin et al., 2021). Vzhledem k tomu se přehled zaměřuje na zkoumání role tradičních genderových norem či odůvodňujících „rodičovských ideologií“ nebo „mateřských ideologií“ jako intenzivního mateřství (Hays, 1996) v situaci nerovného rozdělení neplacené práce a péče v heterosexuálních rodinách s dětmi během pandemie ve Spojených státech.

2. Sociálně a historicky konstruované mateřství

V této části bych ráda mluvila o mateřství ve spojení se společenskými normami, očekáváními, a právě způsobem sociálního konstruování mateřství a jeho konstruovaností. To, jak je mateřství konstruováno, souvisí s genderovými normami, které jsou v podmínkách patriarchálního řádu určitým způsobem odůvodňovány (Hays, 1996). Například rozdělení péče o děti a domácího vzdělávání během pandemie COVIDu-19 může být ospravedlněno nebo vysvětleno mateřskou ideologií (Lutz et al., 2022), která je internalizována matkou a která matku představuje jako obětavou (nesobeckou) pečovatelku, která zaměřuje svou

energii a úsilí na své děti, zajišťuje jejich pohodu a předvídá jejich přání (Hays, 1996; Calarco et al., 2020). I když genderové normy mohou mít negativní vliv na každého člověka, tato bakalářská práce se soustředí na jejich vliv na matky (v heterosexuálních rodinách). Některé výzkumy sdílejí názor, že rozdělení neplacené péče o děti a domácího vzdělávání během pandemie COVIDu-19 negativně ovlivnilo matky, proto mě zajímalo zkoumání role tradičních genderových norem a mateřských nebo rodičovských ideologií ve zmíněné situaci krize. Socioložka Sharon Hays (1996) a autorka konceptu „intenzivní mateřství“ v předmluvě své knihy upozorňuje právě na to, že kvůli všudypřítomnosti mateřství v našich životech se toto téma stává dostupným a zároveň citlivým, a může dokonce vyvolat prudké spory. Svým konceptem Hays plánuje především zdůraznit zvláštnost nebo charakteristickou povahu mateřství jako kulturního modelu, navíc autorka mluví o mateřství jako o instituci a historicky konstruované ideologii (1996, s. ix), podrobněji tuto ideologii popisují v dalších částech práce.

Ještě bych k tématu chtěla doplnit, že pojem „matka“ je označením jak pro rodičí ženu, tak i pro toho, kdo pečuje o dítě a vychovává ho, a i když to je často stejný člověk, nemusí tomu tak vždy být (Leonard, 1996 in Arendell, 1999). U různých definic mateřství zůstává klíčovou určitá sociální praktika pečování o děti a stále se vyvíjející vztah s nimi (Arendell, 1999, 2000).

I když každý člověk může nepochybně mít určitou představu o mateřství (kvůli významnosti mateřství v našich životech), nemusíme se divit, že spory na témata, jež se mateřství týkají, se stávají součástí politických diskusí. Například Evelyn Nakano Glenn popisuje, jak se v Americe na konci dvacátého století otázka společenského významu mateřství (mothering and motherhood) stala dost citlivou. Různost pozic v diskusi na téma mateřství se přitom může odvíjet od představy o biologické (reproduktivní) roli ženy buď jako jediné, která ji naplňuje, nebo jen jedné z dalších jejích rolí (Glenn, Change & Forcey, 1995, s.2).

Na národní úrovni Spojených států vyplývaly debaty a antagonistické názory ohledně potratu (ještě v době psaní knihy, ale i v současnosti, dokonce i v jiných kulturních kontextech) významným způsobem z různých definic mateřství a překračovaly hlediska poměrně dobře známé rozepře týkající se embryí. Navíc pokud bychom z právního hlediska měli uznat mínění, že matkám náleží speciální pojištění, nebo pokud bychom souhlasili s požadavkem „mateřské“ dovolené (alternativou je rodičovská) a schvalovali jiné formy „speciálního

zacházení“ s matkami, mohli bychom tím zdůrazňovat různost reprodukčních rolí mužů a žen. Tato kodifikace „rozdílu“ popisovaná v knize je z hlediska kritiček a kritiků nežádoucí opět kvůli upřednostnění schopnosti žen porodit děti na úkor jejich „veřejných“ rolí, a především i kvůli klíčovému významu „reprodukční role“ při odůvodnění vyloučení matek z veřejné oblasti. Zdůraznění odlišnosti by podle tohoto názoru odůvodňovalo sekundární postavení žen na trhu placené práce (Glenn et al., 1995).

Studium mateřství není jednostranné, toto téma je spojeno s širokou paletou témat, která se analyzují nejen od 90. let dvacátého století (doba silnějšího zájmu o studium mateřství), ale i dříve (Glenn et al., 1995, s.2). Zájem právě feministických badatelek o téma mateřství a analýzu s ním spojených konceptů však mohou být motivovány snahou lépe porozumět své zkušenosti a osvobodit se od institucionálního utlačovatelského vlivu mateřství (Rich, 1976). Klíčové jak pro zmíněná mateřská studia (zdůrazňující především mateřskou zkušenost), tak i pro feminismus (Takševá, 2019) je rozlišení mezi patriarchální institucí mateřství a mateřskou zkušeností u Adrienne Rich (1976) a její „emancipovaná vize mateřství“ (O'Reilly, 2004, s.130).

Glen upozorňuje, že pojem mateřství, který spolu s dalšími autorkami v knize rozvíjí, úzce souvisí s pojmem genderu, který je významnou součástí feministické analýzy v humanitních a sociálních vědách a který poukazuje na konstruovanost společenských vztahů a společenských institucí na základě vnímaných odlišností mužů a žen. Podle vymezení, které autorka poskytuje v knize, je mateřství „*sociálně konstruovaným souhrnem aktivit a vztahů, které souvisí s výchovou a péčováním o lidi*“ (Glenn et al., 1995, s. 357).

2.1 Instituce mateřství

Mateřství se může na první pohled zdát jednoduchou rodinnou záležitostí, kdy ho matka do jisté míry ovlivňuje a rozhoduje o tom, jaký vztah si s dítětem vybuduje, téma mateřství však není jen osobní záležitostí. Toto téma, jak je vidět například ve výše zmíněné knize (Glenn et al., 1995), může být i politickým tématem týkajícím se nejen reprodukčních práv žen, ale i jejich postavení ve společnosti a uspořádáním sociálních institucí rodiny a péče o děti.

Pro výklad mateřství jako instituce lze použít pojem institucionalizace u Bergera a Luckmanna (1999, s. 58) a s ním související pojem sociální kontroly. Když se instituce stává historickou, stává se podle autorů objektivní (Berger & Luckmann, 1999, s.61), což se vztahuje k tématu legitimizace forem mateřství, kterou Hays (1996) také naznačuje. Výraz, který v krátké formě představuje shrnutí této knihy, zní: „Společnost je výtvořem člověka. Společnost je objektivní realitou. Člověk je výtvořem společnosti“ (Berger & Luckmann, 1999, s. 64). Autoři píší na začátku knihy, že je zajímavá spíše to, jakým způsobem je realita utvářena, jak se ideje/vědění ve společnosti stávají reálnými. Realitu autoři pro účely knihy definují jako „vlastnost náležející jevům, kterým přisuzujeme existenci nezávislou na naší vlastní vůli“ a vědění jako jistotu, že tyto jevy jsou skutečné a jsou nositeli určitých vlastností“ (Berger & Luckmann, 1999, s. 9).

Podle Jan Kellera se různé definice pojmu instituce mohou lišit, shoda je však v tom, že instituce lze považovat za základ specificky lidského způsobu řešení problémů přežití. Instituce je „...každý obecně praktikovaný způsob jednání sloužící naplnění určité reálné anebo fiktivní potřeby“ (Keller, 2004, s.67). Přitom z hlediska funkcionalismu jsou instituce zkoumány jako funkční mechanismy, uspokojující určité potřeby společnosti, funkcionalistické pojetí instituce se liší od antropologického tím, že uspokojování společenských potřeb se považuje za společensky žádanou (Keller, 2004). Pojem instituce v případě mateřství může především naznačovat tlak nadosobní ustálené praxe mateřství a způsobu jednání matek, který se řídí institucionalizovanými pravidly. Hallstein to zmiňuje, když mluví o rozdělení u Hays mezi ideologickou/institucionální a psychologickou perspektivou, analýza Hays podle autorky neodmítá mateřský závazek a pečující vztah k dítěti, který u žen během rozhovorů mohla pozorovat, ale popisuje to, jak se tato mateřská láska proměňuje v praxi intenzivního mateřství (Hays, 1996 in Hallstein, 2006).

2.2 Mateřství a feminismus

Jednou z otázek na začátku práce bylo porozumění (feministickým) východiskům Hays (1996), autorky jednoho z primárních textů a používaného konceptu intenzivního mateřství, k jakým závěrům její zamyšlení nad nesamozřejmostí mateřství může vést, jaké vyřešení popisovaného problému autorka nabízí a z jaké pozice (Hays, 1996). I když o aktuálnosti této dost populární knihy spíše svědčí používání konceptu „intenzivního mateřství“, vytvořeného

Hays, i v soudobých sociologicky zaměřených studiích (např. Lois, 2013; Damaske, 2013; Baker, 2019), kniha končí spíše poukázáním na to, že podle autorky zachování ideologie intenzivního mateřství slouží udržení kapitalismu a centralizovaného státu, k oslabení této mateřské ideologie mohou přispět překonání genderové hierarchie a moderních napětí, které intenzivní mateřství umožňují. (Hays, 1996, s. 178). Bylo pro mě důležité knize porozumět systematicky, nejlépe spolu s autorčinými předpoklady. Autorka tvrdí, že její analýza ideologie je ovlivněná nástinem tří ústředních teoretických koncepcí ideologie u Geertze (1973, s. 193-233), její práce je také inspirována pracemi Mannheima (1971, 1985) týkajícími se sociologie vědění. Socioložka vychází ze sociálního konstruktivismu a spojuje ho s feministickým uvažováním. Na jedné ze stránek s poděkováním svou oborovou pozici v knize Hays (1996) vyjadřuje tím, že dostala odvahu a sílu, aby svůj feminismus udělala součástí své sociologie.

Lze si zároveň všimnout, že i když se Hays (1996) snaží ukázat především nesamozřejmost „mateřství“ ve Spojených státech, není konkrétně tato kniha spojena natolik se zájmem o redefinování „mateřství“ nebo popis mateřské zkušenosti, ale spíše s prozkoumáním toho, co autorka nazývá ideologií mateřství. I když případná kritika mateřských postojů by do jisté míry mohla být součástí feministické kritiky například v otázce nukleární rodiny a souvisejícím genderovým rozdělením práce (Takševa, 2018) nebo alespoň nerovného podílu na péči o děti v dvoupříjmových rodinách (Lindsey, 2018), autorka zdůrazňuje svůj neutrální badatelský postoj. Autorka přitom upozorňuje, že matkám nevytýká jejich sentimentalitu ani nepopírá významnost práce v domácnosti a péče o děti, i když by se tak mohlo zdát. Říká, že nekritizuje ani ideologii samotnou, ale spíše se snaží kriticky zkoumat ideologii výchovy dětí. Hays se tedy netváří jako nezaujatá objektivní vědkyně/akademička, ale spíše se snaží zbavit vlastních již existujících názorů na mateřství, podívat se na toto téma novým, nejlépe neemocionálním způsobem (Hays, 1996).

Kritika mateřství

Vztah mateřských studií a feminismu (i feminismu a mateřství) může být dost různorodý minimálně kvůli otázce vymezení těchto pojmů, tento moment však může být dost stěžejní pro lepší pochopení konkrétních pozic a hledisek zmiňovaných autorek. Zároveň neexistuje pro natolik globálně rozšířenou praktiku jako mateřství jenom jedna definice, proto je

potřeba mateřství zohlednit z různých perspektiv, aby bylo možné snadněji zařadit různé myšlenky do širšího kontextu. Tento příklad by mohl spíše prokázat všestrannou povahu feminismu, který si lze představit jako složený z různých směrů a vln (Takševa, 2018; Lindsey, 2018).

Podle Takševé lze vidět prolínání cílů a zájmů mateřských studií a feminismu v kontextu takzvané třetí vlny. To, co autorka spojuje s liberálním feminismem druhé vlny, je předpoklad oddělení veřejné a soukromé sféry a jeho kritika mateřských studií kvůli esencialistickému spojení kategorií femininity a mateřství (DiQuinzio, 2004 in Takševá, 2018), které jsou podle autorky charakteristické pro druhou vlnu. Z tohoto pohledu je mateřství jednou z dimenzí opresivních struktur patriarchálního řádu, kde se „dobrá matka“ téměř ztotožňuje s „dobrou manželkou“. Tato kritika mateřství je doprovázena vysvětlením absence moci a svobody matky v patriarchálním kontextu nukleární rodiny (Takševá, 2018).

Pro další části práce je teoreticky důležité rozdělení studia mateřství Andrey O'Reilly do několika odlišných perspektiv. Andrea O'Reilly nazývá feminismus zaměřený na matky „matricentrickým“ (matricentric feminism) a zásadní teoretické texty o mateřství ve své knize rozděluje do tří perspektiv: mateřství jako zkušenost/role, mateřství jako instituce/ideologie, mateřství jako identita/subjektivita (O'Reilly, 2021).

Teoretizace normativního mateřství

O'Reilly (2021) mluví o tom, že „*mother*“ je spíše slovem, které poukazuje na matčinu sílu a iniciativu. Jedním ze zájmů matricentrického feminismu je zdůraznění mateřské práce (motherwork), tato práce je podle autorky genderově neutrální a tím zdůrazňuje inkluzivnější mateřství. Dalšími zájmy jsou „*queering*“ zmocněného mateřství a vynesení do popředí feminismu matek a mateřství nebo alespoň posílení role mateřství v (mainstreamovém akademickém) feminismu.

Cílem matricentrického feminismu je podle A. O'Reilly (2021) teoretizovat normativní mateřství. Autorka dále uvádí výčet hlavních diktátů normativního mateřství, který pomáhá lépe porozumět programu feminismu, který nabízí, a pak také konstruovanosti mateřství.

Zatímco esencionalizace podle O'Reilly (2021) představuje mateřství jako hlavní součást ženské identity, privatizace mateřství matku lokalizuje do domácí sféry. Individualizace zdůrazňuje, že mateřství je individuální prací a zodpovědností jednoho člověka. Naturalizace předpokládá, že mateřství je pro ženu přirozené a že přirozeně ví, co obvykle matka *dělá*, mateřství je podle této představy spíše instinktivní. Zdůraznění biologie (*biologicalization*) klade důraz na pokrevní pouta a jako „reálnou“ matku vidí jen cisgenderovou rodičí matku. Idealizace vytváří nedosažitelný standard mateřství, depolitizace charakterizuje péči o děti jako politicky nevýznamnou. Normalizace mateřství omezuje mateřskou identitu a mateřskou praxi na jediný přijatelný rodinný model spojený s nukleární rodinou. Je to právě ten model, ve kterém jsou členy rodiny manželka a manžel, které mají odlišné role vychovatel/poskytovatel (*nurturer/provider*). Expertizace a intenzifikace mateřství podle autorky odpovídá tomu, jak mateřství líčí Hays (1996) a Douglas a Michels (2005).

2.3 Mateřství jako instituce a zkušenost (Rich): emancipované mateřství

Zatímco radikální feminismus kritizoval mateřství jako utlačivý zdroj ženské nesvobody, objevují se i další způsoby feministického uvažování o mateřství. Tak například feministka a básnířka Adrienne Rich od institucionální roviny mateřství odděluje mateřskou zkušenost (Rich, 1976). Ještě před vymezením pojmu „intenzivní mateřství“ u Hays popsala Adrienne Rich ve své knize mateřství ze dvou pohledů: jako potenciální vztah každé ženy ke svým reprodukčním schopnostem (*powers of reproduction*) a dětem, v jiném smyslu pak jako instituci. Přitom autorka má na mysli spíše patriarchální instituci, když instituci mateřství popisuje takto: „...instituce, jejímž cílem je zajištění toho, že tento potenciál, a všechny ženy, zůstávají pod kontrolou mužů“ (Rich, 1976 cituji podle Hallstein, 2006, s. 96). Toto rozdělení zachycuje v případě studií mateřství rozdíl mezi dvěma anglickými slovy, které do češtiny překládáme jako „mateřství“ – „motherhood“ (instituce) a „mothering“ (zkušenost), (Lindsey, 2018, s.2). Když se však zdůrazňuje mateřská práce mluví se o „motherwork“ (Arendell, 2000).

2.4 Intenzivní mateřství (Hays)

Sharon Hays definuje intenzivní mateřství jako přijatelnou formu mateřství (původně přijatelnou v devadesátých letech 20. století ve Spojených státech, autorka netvrdí, že její koncept lze generalizovat), která se stala kulturním modelem. Tento kulturně genderový model předpokládá, že matka dítěti věnuje velkou část své energie, času a do jeho rozvoje vkládá velké peníze. Nejčastěji tedy nejde o investici, nýbrž spíše o „finanční ztrátu“ (Hays, 1996, s.6). Navíc by se matka měla přizpůsobit potřebám svých dětí v různém věku a na různých stadiích jejich vývoje, musí proto být do života dítěte silně emočně zapojena a musí potřeby svých dětí upřednostňovat před svými (Hays, 1996). Autorka o mateřství uvažuje jako o instituci a ptá se, proč v kapitalistické společnosti, kde vlastní zájem je zdánlivě jedním z nejúčinnějších a nejdůležitějších motivátorů jednání, se matky řídí zásadami nezištného jednání; v tomto pozorování vidí kulturní rozpor mateřství (Hays, 1996, s.X). Autorka upozorňuje na to, že jednání matek je ve sporu s hodnotou zisku a racionality, kterou by předpokládala placená práce. Konstrukci intenzivního mateřství lze považovat za genderovou, pokud rodičovské normy, míra zapojení a způsoby péče o děti jsou spojeny s různými požadavky pro muže a ženy, přitom tato konstrukce se vztahuje k tradičním genderovým normám spíše v nukleární rodině.

Pro svoji knihu Hays používá tři typy dat (1996, s. XI). Zaprvé autorka udělala textovou analýzu nejprodávanějších příruček o dětské výchově ve Spojených státech, aby odhalila základní témata týkající se správné péče o děti. V roce 1991 autorka provedla rozhovory s 38 matkami (s dětmi od 2 do 4 let.), zvolila referenční výběr a matky navíc rozdělila do čtyř skupin podle třídy (pracovní a střední třída) s cílem zachycení rozdílů spojených s lišícím se postavením matek a podle typu práce (placená práce nebo práce v domácnosti). Rozhovory autorka zaznamenala, přepsala a zakódovala, a navíc dala matkám vyplnit třináctistránkový dotazník, obsahující jak demografické informace, tak i otázky ohledně idejí a praktik dětské výchovy. Hays vychází ze sociálního konstruktivismu a používá interpretativní sociální analýzu (1996, s.XIV).

Důležité je, že jedním z autorčiných závěrů je to, že dodržování norem ideologie intenzivního mateřství je charakteristické jak pro matky v domácnosti, tak i pro matky, které mají placenou práci. V případě sociální třídy autorka dospívá k závěru, že normy mateřství

přispívají jen omezené skupině lidí, ideologie intenzivního mateřství podle autorky slouží zájmům kapitalismu, státu, mužů, bělochů a střední třídy (Hays, 1996, XIII).

Hays tvrdí, že ideologie intenzivního mateřství je „*chráněna a propagována, protože zaujímá křehkou, ale přesto mocnou kulturní pozici jako poslední nejlepší obrana proti tomu, co mnozí lidé považují za ochuzování sociálních vazeb, společných povinností a neplacených závazků*“ (1996, XIII). Problém ochuzování sociálních vazeb nebo úpadku komunity je pro sociologii dost známý. Již Ferdinand Tonnies podobným způsobem reflektoval přechod od tradiční komunity k moderní společnosti (Plummer, 2021, s.103). O sociálních vztazích nebo sítích lze mluvit jako o sociálním kapitálu (např. P.Bourdieu, J.Coleman, R.Putnam). Trochu později než Hays (1996) mluví o ztrátě důvěry a rozpadu sociálních vazeb ve Spojených státech od šedesátých let 20. století v poměrně známé knize s názvem „Bowling Alone“ (2000) i Robert Putnam (Plummer, 2021, s. 35-36).

Ideologie intenzivního mateřství je podle Hays jak výsledkem, tak i formou skryté dominance (1996, s.165, s.178). Tato ideologie reprodukuje i genderovou hierarchii a nerovnost, zatímco ideologie přispívá k tomu, že se matkám dostává málo sociální a ekonomické kompenzace, a tím podle Hays podporují zájmy kapitalismu a centralizovaného státu. Autorka upozorňuje, že se ideologie intenzivního mateřství může skrývat za sentimentalitou rodinných vztahů. Tato sentimentalita „zakrývá realitu domácího násilí a potenciálně protichůdné zájmy členů rodiny a také maskuje podřízenost žen (...), úplné překonání takových problémů by vyžadovalo nejen překonání genderové hierarchie, ale také překonání napětí v moderní společnosti, které odhaluje přetrvávající ideologie intenzivního mateřství“ (Hays,1996, s.178).

Stručně řečeno se ideologie intenzivního mateřství skládá z následujících aspektů:

1. matka jako primární pečovatelská postava,
2. logika náležitého pečování o děti, které je konstruováno jako „*zaměřené na dítě, vedené experty, emocionálně pohlcující, pracovní náročné a finančně nákladné*“ (Hays,1996, s.8),
3. pečování o děti má jinou logiku než placená práce, a to vychází ze zvláštní hodnoty dětí.

Ideologii intenzivního mateřství podle autorky nelze vysvětlit jednoduše jako „mazaný trik“ vymyšlený za účelem skrytí výhod, které matky hledají, ani jako čistě manipulativní strategii sloužící „mocným“. Matky totiž jednají částečně podle logiky opačné k logice vlastního

zájmu, nedělají to kvůli své iracionalitě nebo z nutnosti, ale kvůli tomu, že se na odmítnutí této logiky aktivně podílejí (Hays, 1996, s.172-173).

Pro lepší porozumění nárokům intenzivního mateřství bych každý z těchto bodů chtěla dále popsat podrobněji.

Matka je primární pečovatelkou

Ideologie vidí matku jako osobu, která nepotřebuje pomoc, kvůli naturalizované představě, že je pro tento úkol nejlepším vhodným kandidátem (Hays, 1996).

Intenzivní metody

Metody popsané v analyzovaných příručkách jsou zaměřeny na děti. Pracovní náročnost péče o děti spočívá v předpovídání přání, které dítě „...jen stěží dokáže rozpoznat, natož formulovat“ (Leach, 1989 in Hays, 1996, s. 58). Matky z tohoto důvodu potřebují znalosti expertů o různých stadiích dětského vývoje. Navíc se od nich potřebují naučit jednání dětí interpretovat. Autoři příruček namísto dodržování pravidel nebo fyzického trestu zdůrazňují sebe-disciplinaci dětí a mluví o rozvíjení jejich „svědomí“ (Leach, 1986 in Hays, 1996, s.58). Dokonce v případě náhradní péče může matka nějakou dobu trvat na konkrétním způsobu budoucí(ho) pečovatelky/ele starat se o své děti.

„Nesmírně cenné“ děti

Nemusím na tomto místě popisovat podrobně změnu myšlení a představ ohledně dětí. Stačí zmínit, že autorka analyzuje, že se např. ve středověku „kulturní rozpory“ péče o děti a placené práce neobjevovaly. Specifická ideologie mateřství, o které mluví, je právě hierarchizovaným způsobem organizování moderní společnosti a s tím spojených moderních hodnot. Zatímco pro moderního člověka je obvyklá představa o dítěti jako o „nesmírně cenném“ (priceless), (více např. o poněkud kontroverzní teorii „lidského kapitálu“ u Bandelj and Speigel, 2022; Zelizer, 2004), ve středověku rodiče své děti moc nemilovali (Schorter, 197, s.204 in Hays, 1996, s.24) nebo spíše své city nevyjadřovali, když součástí těchto citů byl i sociálně konstruovaný strach z démonické povahy dětí.

V některých zemích byly děti chápány spíše jako ekonomická „investice“: „děti ve dvouletém věku mohou být povzbuzovány k tomu, aby se zabývaly jednoduchými úkoly, a v šestiletém věku jsou považovány za schopné například převzít plnou odpovědnost za péči o své mladší sourozence, nakupovat a prodávat na trhu, dojit krávy, nosit dřevo, uklízet dům, nosit vodu, připravovat jídlo a zároveň se stát učni v zemědělství, řemeslech nebo obchodu“ (Whiting a Edwards 1988 in Hays, 1996, s.20). V 17. a 18. století se pohled na děti začal měnit, především u buržoazie, a pak i u aristokracie. Tato změna byla spojena s objevem dětské „nevinnosti“ a odpovídajícím výskytem vyloženě dětských knih, hraček, oděvů, škol a nově vyjádřené hodnoty dětí (Hays, 1996).

2.5 Sociální konstrukce „dobrého“ mateřství

Autorky a autoři, kteří téma mateřství zkoumají, často odkazují na sociální konstruktivismus a konstruovanost „mateřství“. Například socioložka zabývající se tématem domácího vzdělávání ve Spojených státech Jennifer Lois (2013) při definování dobrého mateřství potvrzuje, že mu rozumí jako sociálně konstruovanému právě proto, že se představy o mateřství mohly lišit v různých kulturních kontextech a historických dobách, dokonce se tyto představy mohou lišit v různých subskupinách stejné kultury. Jako příklad autorka uvádí situaci, kdy v Americe padesátých let dvacátého století nekojící žena nemusela být považována za špatnou matku. Tato konstruovaná povaha dobrého mateřství tedy má vliv na to, co vnímáme jako deviantní. Pojem sociální deviace právě odkazuje na porušení nebo odchylku od sociální normy. Lois poznamenává, že když si normy intenzivního mateřství odporují, pak nikdo nemůže být „správnou“ matkou. Podobný konstruovaný mateřský ideál nemusí být uskutečnitelný.

Mediální mýtus

Shodná idealizace a romantizace mateřství v médiích se stala tématem obsahové analýzy autorek Susan Douglas a Meredith Michaels (2004), které mluví o novém mateřském ideálu zobrazeném v médiích – „novém mamismu“ (*new momism*), který popisují jako „soubor ideálů, norem a praktik, nejčastěji a nejsilněji zastoupených v médiích, navenek opěvujících mateřství, ale ve skutečnosti prosazujících nedosažitelné standardy dokonalosti“ (s.4-5). Douglas a Michels převzaly termín „momism“ od novináře Philipa Wyllieho a jejich cílem je

tento termín opravit, nebo přesněji zbavit jej mizogynních konotací. Autorky píší, že nový mamismus je progresivnější než „*feminine mystique*“ Betty Friedman z šedesátých let 20. století, tato nová verze však je podle nich její přímou nástupkyní. I když tento model a mateřský mýtus z feminismu vyplývá, zároveň feminismus podle autorek odmítá. Přiznává totiž v souladu s feministickou perspektivou, že ženy mají svobodu a mohou o svém životě svobodně rozhodovat. Mohou být například ambiciózními kariéristkami nebo mohou být ženami v domácnosti, ale rozdíl je v tom, že k tomu nejsou nuceny. Nový momismus na rozdíl od „*feminine mystique*“ vidí nadřazenost mužů jako nepřijatelnou a podřadnost žen není jeho zásadou (Douglas & Michels, 2005, s.5).

Mateřská identita

Konstruovaná forma ideálního mateřství je výzvou pro identitu matek kvůli své nedosažitelnosti, identita matek je však komplikovanější a spletitější kvůli různým sociálním rolím, které matka může vykonávat. Dalšími problémy pro matky se mohou stát konflikt identit dobré matky a dobrého pracovníka, které popisují v dalších částech. Kromě konfliktu ideologií dobré matky a dobrého pracovníka a souvisejících sociálních rolí, který analyzuje Hays (1996), vzniká však v situaci domácího vzdělávání další konflikt sociálních rolí: učitelky a matky. Matky přitom často odůvodňují praktiky domácího vzdělávání přes svou identitu „dobré matky“ (Lois, 2013, s.8). Zatímco pro zmíněnou autorku důležitost mateřské identity platí v případě domácího vzdělávání před pandemií COVIDu-19, toto spojení mezi rozhodnutím vyučovat děti doma a identitou „dobré matky“ v případě distanční výuky během pandemie není zaručeno, resp. „dobré mateřství“ může být spíše důsledkem změny, když nemluvíme ve stejném smyslu o „rozhodnutí“ nebo o „motivaci“ matek.

Perspektivy, pomocí kterých je nahlíženo na mateřství, se mohou lišit, obvykle však sdílejí zaměření na konstrukci sdílených významů, na historický, kulturní, situační kontext jednání (Arendell, 2000). Dokonce i autorky, které se mateřstvím zabývají spíše z hlediska takzvaných studií mateřství (motherhood studies), nejčastěji také sdílejí sociálně konstruktivistické pohledy. Intenzivní podoba mateřství, kterou popisuje Hays, je totiž jen jednou z forem ideologií dětské výchovy, jež odpovídají určitým kulturním a historickým podmínkám. Předtím existovaly i jiné přijatelné modely, které však od matky nevyžadovaly tolik energie a času, matka dokonce nemusela být primární pečovatelkou (Hays, 1996).

2.6 Matka-pečovatelka a funkcionalistická představa „genderových rolí“

„Stereotypní“ představa o rodině a genderovém rozdělení rolí může plynout z funkcionalistického výkladu. Podle jednoho z představitelů strukturního funkcionalismu, Talcota Parsonse (1995) je rodina nukleární a její charakteristiky jsou izolovanost od příbuzných a její finanční nezávislost. Podle této představy členové rodiny plní dvě doplňující se role: instrumentální (ekonomické zajištění a rozhodování) a expresivní (péče o domácnost a děti, citové potřeby). Je důležité zmínit, že vybrané vzorky osob v rámci publikací většinou tvořili členové heterosexuálních manželských rodin s dětmi. Autorky jedné z vybraných studií Miller & Riley (2022) poznamenávají, že pro zkoumání tradičních genderových norem je genderová binarita vhodná.

Gender je základní analytickou kategorií sociologického výzkumu a také principem společenského uspořádání. Tato kategorie je spíše společensky utvořena. „Důsledky genderové nerovnosti se pro různé skupiny žen a mužů liší. Je proto třeba zkoumat vzájemné souvislosti mezi různými typy útlaku, mezi něž patří sexismus, rasismus a diskriminace na základě společenské třídy, věku, sexuální orientace či tělesné zdatnosti“ (Renzetti Curran, 2003, s.29).

Feministické paradigma vliv biologické predispozice nepopírá, ale zdůrazňuje i roli učení při osvojování genderu a jeho sociálním reprodukování (Renzetti Curran, 2003, s.30). Feministická kritika výrazů „ženská role“ nebo „mužská role“ spočívá v tom, že tato představa role genderovou nerovnost depolitizuje, tj. „vytrhuje zkušenost z jejího historického a politického kontextu a přehlíží otázky moci a konfliktu“. Renzetti a Curran zdůrazňují problematičnost použití výrazu „genderová role“ tím, že sociologové nemluví například o „rasových rolích“, což by záležitosti strukturální povahy představovalo jako individualizované, tj. pozornost by se zaměřovala spíše na jednotlivce (Renzetti Curran, 2003, s.27).

Funkcionalismus propojuje představu „role matek“ kvůli představě zachování sociální harmonie a rovnováhy mezi různými částmi systému rodiny (která je klíčová pro toto paradigma), kde matka hraje spíše úlohu biologické a sociální reprodukce. Tato sociologická

perspektiva klade odpovědnost za nedokonalosti dětí na matky, které nesou zodpovědnost za jejich výchovu, která je spojena i s pocitem viny (Badinter, 2012 in Lindsey, 2018).

Biologický esencialismus

Sandra Bem (1993) uvažuje o utváření genderu v určité kultuře pomocí skrytých předpokladů, které jsou jak součástí kulturních diskurzů a společenských institucí, tak i způsobem myšlení jednotlivců, kteří tyto vzorce myšlení a chování reprodukuje. Biologický esencialismus (Bem, 1993) slouží k legitimizaci a racionalizaci dvou optik: genderové polarizace (princip uspořádání na základě bytostné odlišnosti mužů a žen a androcentrismu (představa o nadřazenosti mužů) jako přirozený výsledek biologických rozdílů (Renzetti Curran, 2003, s.103).

2.7 Ideologie mateřství (Hays, 1996)

Je více způsobů, jak lze přistupovat k ideologii a definovat ji, se zřetelem k tématu práce bych ji chtěla popsat především vzhledem k mateřství, tj. jako mateřskou ideologii. I když se Hays zaměřuje spíše na konkrétní případy matek v rozhovorech, u kterých lze mateřskou ideologii pozorovat, musíme přitom zohlednit i širší kulturní kontext Spojených států a podmínky, které vznik a prosazení právě této ideologie jako dominantní umožňují.

Hays (1996) ve svých úvahách o mateřské ideologii zdůrazňuje, že ideologie představuje určitý uzavřený systém, souhrn myšlenek a postojů, které vycházejí ze své údajné přirozenosti a logické samozřejmosti. Proto nejsou konkrétní postoje a myšlenky zpochybňovány, když v tomto případě pro matky nesou funkci vysvětlující a legitimizující daný chod událostí (v případě této ideologie, aby žena-matka byla dobrou matkou, musí upřednostňovat potřeby dětí před svými). Proto cíl porozumění daným myšlenkovým systémům ze strany výzkumnice nebo výzkumníka může nést s sebou cíl zachycení a popisu normativního řádu, ustavujícího instituci mateřství, v případě mateřských studií a mateřského feminismu to je umožněno oddělením patriarchální instituce mateřství od „zmocněného“ (empowered) mateřství (Rich, 1976; Takševa, 2018; Lindsey, 2018; Hallstein, O'Reilly & Giles, 2019). Rozsáhlá literatura, kterou lze vztáhnout k tzv. druhé vlně feminismu, může

kritizovat rodinu právě jako utlačivou instituci (Takševa, 2019). Hays překvapuje právě to, že se mateřská ideologie navzdory zmíněné feministické kritice a zvětšení počtu žen, které ve Spojených státech vykonávají placenou práci, stále rozšiřuje, stává se populárnější (1996). Popisovaná ideologie mateřství může matky ovlivnit různými neviditelnými způsoby a jejich vlastní rozhodnutí s ní spíše musí počítat. Tento myšlenkový systém předpokládá, že matka považuje své dítě za důležitější než svou placenou práci (Hays, 1996, s.7).

Problémem může být i vůbec zachycení ideologie, když podle některých definic je neviditelná. Konkrétně se Hays v poznámkách odkazuje na díla Karla Mannheima, zaměřené na sociologii vědění, pak v poznámce pod čarou zmiňuje i knihu Barbary Rothman (2000), podle které naše představy o mateřství jsou ovlivněny ideologiemi patriarchy, technologií a kapitalismu, Hays poukazuje na slučitelnost této teorie se svojí prací (Hays, 1996; Taylor, 2011).

Na přítomnost nějakého „nepřisaného“ pravidla (které mohlo umožnit ustálení a přetrvání této podoby sociální instituce) v tomto případě poukazuje pocit viny, který u matek vzniká při údajném nedodržení požadovaného standardu mateřství (Collins, 2021; Whiley et al., 2021; Lindsey, 2018). Chtěla bych vzhledem k tomu připomenout, že podle Hays (1996) jsou nároky kladené na matky ideologií intenzivního mateřství vlastně nedosažitelné.

Podle Glenn, Chang a Forcey (1995) mateřské ideologie slouží jako čočky, které filtrují a zkreslují naši zkušenost. Ideologie je spíše kolektivní než individuální, je konceptuálním systémem, pomocí kterého určitá skupina lidí rozumí světu. Dominantní ideologie odráží zájmy a názory dominantní skupiny lidí a snaží se tuto nadvládu ospravedlnit poukazem na nevyhnutelnost stávajícího řádu. V sedmdesátých letech 20. století mýtus mateřství podle Ann Oakley (1974) spočíval v tom, že všechny ženy potřebují být matkami, všechny ženy potřebují své děti a všechny děti potřebují své matky. Toto stanovisko bylo ve dvacátých a třicátých letech naznačeno i psychoanalytickou teorií, podle které se za „normální“ považovalo, že žena chce mít dítě. Případné odmítnutí mateřství podle této perspektivy bylo zároveň odmítnutím ženství. Tato představa může být dále posílena teorií poporodního bondingu, která byla vynalezena v šedesátých letech 20. století a kterou autorky zmiňují. Tento koncept může sloužit pro odůvodnění potřeby jednotlivé pečovatelské osoby, kterou by nejlépe měla být biologická matka. Podobná představa podle autorek může vysvětlovat, proč je práce matek natolik všestranná a všepohlcující. Je tomu tak, protože matky nechtějí

porušovat normu a působit sobecky. Patriarchální ideologie prezentuje mateřství jako přirozené pro ženy, spojuje roli ženy s úkolem biologické reprodukce a neumožňuje ženám najít vlastní identitu za hranicemi mateřství (Oakley, 1974; Eyer, 1993 in Glenn et al., 1995).

2.8 Výchova dětí: „tradiční“ matka v domácnosti a učitelka (Lois)

Ze sociologické perspektivy se k užšímu tématu domácího vzdělávání a mateřství vztahuje dílo Jennifer Lois (2013, 2010), která se specializuje na sociologii emocí a vzhledem k mateřství se zaměřuje na kulturní významy emočních projevů. Podle autorky svému „já“ rozumíme ve výsledku společenských interakcí, důležitou roli hraje význam emocí a to, jak jsou hodnoceny sociálně. V rámci svého bádání Lois zkoumala, jakou úlohu hrají emoce při utváření a přetváření mateřské identity. Autorka chtěla během své práce v terénu (na severozápadě severní Ameriky) pomocí hloubkových rozhovorů zjistit, jestli domácí vzdělávání odpovídá populárním zobecňujícím názorům vztahujícím se k tomuto rodičovskému rozhodnutí. Výzkumným zájmem bylo i to, jaké charakteristiky měli rodiče (matky), kteří dospěli k rozhodnutí své děti vyučovat doma. I když předchozí výzkum poukazoval na to, že hnutí homeschooling může být spojené s různými rasami, socioekonomickými statusy a náboženskými orientacemi, stoupenky a stoupenkyňe tohoto hnutí jsou častěji bílé, protestanti, ze střední třídy a výše (Mayberry et al., 1995 in Lois, 2010), autorka také poznamenává, že v genderové rodinné struktuře populace homeschoolerů je mnohem homogennější. Autorka zjišťovala, zda rozhodnutí vyučovat děti doma značně negativně ovlivnilo „sociabilitu“ dětí (názor o negativním vlivu na sociabilitu dětí můžeme považovat za stereotypní námitku proti domácímu vzdělávání). I když matky, které děti nevyučují v konvenčních školách, musí čelit rozšířené představě o své nezodpovědnosti, Lois podobné matky naopak vidí jako „ultra-zodpovědné“ (Lois, 2013, s.2). Klíčovou byla i autorčina poznámka o tom, že od začátku pochopila, že domácí vzdělávání bylo spojeno vesměs s ženami a s mateřskou identitou (Lois, 2013, s.3).

Podle Lois málo výzkumů věnovalo pozornost genderové rodinné dynamice domácího vzdělávání a především zvyšujícímu se rozsahu práce matky spojené s realizací domácího vzdělávání. Autorka zdůrazňuje možnost emocionálního vyhoření, které může být výsledkem zvětšení zatížení matek kvůli domácím povinnostem (Lois, 2010, s.422-3).

Navíc Lois zajímalo, jak konstrukce emocí souvisí s genderovými stereotypy (například představa o tom, že ženy jsou empatičtější). Hlavní otázkou knihy je však role emocí při konstruování mateřské identity. Mateřství je podle ní spojeno i s otázkou času, přesněji time managementu. Autorka tvrdí, že „časově-emoční konflikt“ (temporal-emotional conflict) není charakteristický jen pro domácí vzdělávání, které zdánlivě klade ještě více povinností na matky než jen typický souhrn povinností matky v domácnosti, ale je spojen s mainstreamovou definicí dobré matky (Lois, 2013, s.6). Matky v podmínkách zatížení spojeného s domácími povinnostmi měly nedostatek času pro sebe a cítily se frustrované a rozhořčené. Při interpretaci své zkušenosti domácího vzdělávání pomocí toho, co autorka nazývá „časově emoční práce“, se matkám dařilo konstruovat svou identitu dobré matky.

S tímto konfliktem a napětím intenzivního mateřství se matky v procesu domácího vzdělávání vypořádávají použitím například časové „sekvenční“ strategie, která se pojila především se dvěma emocemi a související „emoční prací“ (Hochschild, 1983 in Lois, 2010): nostalgií a lítostí. „Čas, který si matky myslí, že by měly věnovat mateřství, je tedy neoddelitelně spojen s kulturně uznávanými milníky ve fyzickém, sociálním a emocionálním vývoji dětí“ (Garey, 1999). Matky si uvědomují, že dětství je důležitou životní etapou, a také chápou, že poté nemusejí mít příležitost trávit tolik času se svými dětmi, souhlasí proto s kompromisem, že v tomto důležitém období budou trávit více času se svými dětmi (a nebudou mít čas pro sebe), a využívají časové strategie, o kterých autorka mluví. Použitím například sekvenční strategie se matky přesvědčují, že skutečně „mohou mít všechno, ale ne všechno najednou“ (Bobel 2002, s. 24 in Lois, 2010, s. 425).

Volnější proces učení, homeschooling

Jeden z aspektů ideologie intenzivního mateřství souvisí s proměnou porozumění dětem a vztahu k dětem, a z tohoto vztahu k dětem vychází to, že potřebují určité zacházení. Konkrétně pro tuto ideologii to znamená, že děti potřebují „dobrou“ matku, tj. která je nesobecká, pečující, vždy přítomná a emočně dostupná (Garey, 1999; Snyder, 2007 in Lois, 2010; Hays, 1996).

Pro historii homeschoolingu nebo unschoolingu byl postoj k dětem také dost významným prvkem. V knize „Escape from Childhood“ (1974), vzniklé v širším kontextu sociálních hnutí, John Holt zdůrazňuje práva dětí a prohlašuje, že děti, stejně jako dospělí, by měly být nezávislé (Byrne, 2016). Tento popularizátor homeschoolingu, reformátor vzdělání a sociální reformátor, zdůrazňoval to, že děti se mohou učit, aniž by navštěvovaly konvenční školu (Holt & Holt, 2004).

Ve své první a nejpoužívanější knize „How children fail“ (1964), kritizující americký vzdělávací systém, autor zastává názor, že například otázky vyučujících mohou zpomalovat učení dětí a zmenšení stresu dětí a menší zasahování vyučujících by vedlo k lepším výsledkům výuky (Holt & Holt, 2004). Děti by podle tohoto reformátoru vzdělání měly mít možnost svobodně vybírat předměty svého zájmu a rozhodovat o tom, jak, jak dlouho a nakolik často by se chtěly učit při volnějším procesu učení (Byrne, 2016). Obě označení „homeschooling“ a „unschooling“ pak John Holt začal používat v souvislosti se svými myšlenkami, ačkoli „homeschooling“ je širším termínem používaným k označení způsobů učení, které nezahnují chození do školy (Farenga, 1999). Hnutí „unschooling“ se vyvíjelo v opozici k institucionalizovanému vzdělávání a odmítalo přístup k výuce dětí, kde se děti učí dovednostem, které jsou předem stanoveny učebním plánem a o kterých učitelé předpokládají, že by děti mohly potřebovat, ale které děti nezajímají. (Holt, 1975, 1983 in Rolstad & Kesson, 2013).

Motivace k domácímu vzdělávání

I když domácí vzdělávání (distanční výuku) během pandemie spíše nejde propojit s objevujícími se dříve motivacemi rodičů k domácímu vzdělávání, ráda bych opravdu krátce popsala hlavní linii diskuse týkající se historie domácího vzdělávání ve Spojených státech a motivaci rodičů k domácímu vzdělávání. Objevují se různé teorie vzniku domácího vzdělávání (homeschooling) ve Spojených státech (Murphy et al., 2017). Například Andrade (2008) na rozdíl od mínění, že domácí vzdělávání bylo hnutím (Krause, 2012; Murphz, 2012 in Murphy et al.,2017), navrhuje o domácím vzdělávání ve Spojených státech přemýšlet jako o pouze nevyhnutelných výsledcích „konvergence různých globálních sil“ (Andrare 2008, s. 12 in Murphy et al.,2017). Hlavní důvody pro domácí vzdělávání, které Murphy zmiňuje jsou 1) náboženské důvody, 2) důvody, týkající se prostředí školy: motivací pro domácí

vzdělávání může být obava rodičů z prostředí veřejné školy a prevence disfunkční socializace (Winstanley, 2009 in Murphy et al., 2017), 3) akademické důvody 4) někteří rodiče se mohou snažit domácím vzděláváním posílit rodinu (Murphy et al., 2017).

Dwyer (2019) píše, že dalším z důvodů může být zatajování zneužívání dětí. Některé rodiče mohou své děti vůbec neposílat do veřejné školy a přitom alternativní způsoby vzdělávání hledat nebudou. Rodiče (homeschoolers) mohou navíc mít problémy s mentálním zdravím a mohou se bát vyšetřování Služby ochrany dětí. Povolné zákony některých zemí tykající se domácího vzdělávání přitom nevyžadují dohled nad rodiči, a proto poslední mohou vymykat trestům (Dwyer, 2019). Kvůli natolik odlišným motivacím rodičů postoj k domácímu vzdělávání může být poněkud dvojnásobný (Dwyer, 2019).

Jedním ze zajímavých zjištění Lois (2013) bylo to, že rozhodnutí vzdělávat děti doma nemusí být pro rodiče první volbou, ale může být dokonce nutností. Lois (2013) zjistila, že ve vztahu k domácímu vzdělávání existují dva různé typy rodin: ty, pro které bylo domácí vzdělávání „první volbou“ a ty, pro které bylo domácí vzdělávání „druhou volbou“. Autorka však poznamenává, že důvody ke vzdělávání se mohou propojovat a být komplexnější, než následující výčet (Lois, 2013, s. 47). Domácí vzdělávání se stává první volbou například z důvodu poskytování rodiči náboženské výuky dětem (Stevens, 2001; Vigilant et al., 2013 in Baker, 2019). Dalšími důvody jsou ochrana dětí před nežádoucími sociálními vlivy (Stevens, 2001; Vigilant et al., 2013 in Baker, 2019). Některé rodiče své děti ve školním prostředí chtějí chránit před rasismem (Fields-Smith & Kisura, 2013 in Baker, 2019) nebo jsou přesvědčeni, že kvalita domácího vzdělávání je lepší (Stevens, 2001 in Baker, 2019). Rodiče z druhé skupiny si naopak nepřejí vyučovat doma a v jejich případě je domácí vzdělávání nutností, dítě může mít speciální potřeby, důvodem přechodu k domácímu vzdělávání mohou být také behaviorální či sociální problémy (Murphy, 2012 in Baker, 2019).

3. Metodologie přehledové studie

Při výběru přehledu jako studentské práce bylo důležité identifikovat možné chyby v procesu psaní. Přehledům totiž často mohou chybět zdůvodnění kritérií zařazení studií a pokus o

propojení poznatků různých publikací (Mareš, 2013). Důkladný přehled literatury však může vést k lepšímu výzkumu, protože poskytuje základ pro další rozvoj teorií a výzkumů (Snyder, 2019). Musí však být posouzena i kvalita přehledu. „U řady výzkumných otázek může být nejlepším metodologickým nástrojem k poskytnutí odpovědí přehled literatury. Přehledy jsou například užitečné, když chce výzkumník zhodnotit teorii nebo důkazy v určité oblasti nebo zkoumat platnost nebo přesnost konkrétní teorie nebo konkurenčních teorií“ (Tranfield et al., 2003 in Snyder, 2019).

Systematický přehled lze považovat za „zlatý standard mezi přehledy“ (Davis et al., 2014 in Snyder, 2019), využívá předem stanovená kritéria zařazení do přehledu všech empirických důkazů, které těmto kritériím odpovídají a jsou považovány za relevantní ve vztahu k položené výzkumné otázce nebo hypotéze. Pokročilé techniky systematického přehledu a meta-analýzy navíc umožňují zjistit, zda studium stejného fenoménu prováděné v jednom kulturním kontextu vykazují výrazné odlišné výsledky než v jiných kulturních kontextech (Davis et al., 2014).

Na rozdíl od systematického přehledu vyžaduje semi-systematický přehled jinou strategii a je vhodný pro ten případ, když se problémem zabývá více disciplín, a není proto možné analyzovat každý relevantní článek v rámci přehledu. Tento typ analýzy se snaží identifikovat různé potenciálně relevantní výzkumné tradice vztahující se ke konkrétnímu tématu (např. McColl-Kennedy et al., 2017 in Snyder, 2019).

Pro bakalářskou práci byl zpočátku zvolen systematický přehled, který spíše může zajistit opakovatelnost nebo reprodukovatelnost metodologie pomocí jasně stanovených kritérií (Mareš, 2013), nemůžu však tvrdit, že přehled je vyčerpávajícím souborem prací (používá jenom publikované studie). Jsou používány jak kvantitativní, tak i kvalitativní výzkumné studie, a proto přehled podle této konkrétní typologie lze spíše považovat za mapující.

Vzhledem k tomu, že citací knihy, která uvádí koncept intenzivního mateřství (Hays, 1996), je podle databáze Google Scholar přes sedm tisíc, jedním ze zásadních kroků bylo oborové a tematické zúžení. Práce Baker (2019) byla rozhodující při zohlednění možnosti omezení tématu na příklad domácího vzdělávání, když autorka přímo v abstraktu uvádí, že domácí vzdělávání spadá pod koncept intenzivního mateřství. Téma jsem vztáhla k problémům, které

lze sociologicky analyzovat. Pro napsání přehledu bylo důležité prostudování relevantní teoretické literatury, která umožnila získat lepší porozumění širšímu tématu a pomohla zformulovat problém a postupně formulovat výzkumnou otázku pro přehled. Koncept intenzivního mateřství je poměrně populární a může být používán mezi tzv. studii mateřství a v případě O'Reilly „matricentrickým feminismem“ (základní práce jsou např. Douglas & Michaels, 2005; Hallstein, 2006; O'Reilly, 2004, 2021), a proto bylo důležité téma bakalářské práce omezit oborově.

Výběr žánru přehledové stati (Šanderová, 2005) empirických studií souvisel především s tím, že cílem je v rozsahu bakalářské práce koncept intenzivního mateřství představit, seznámit se s tematickou odbornou literaturou a strukturovat poznatky z nedávných studií (od roku 2020), jež koncept intenzivního mateřství využívají na příkladu domácího vzdělávání (základní práce Lois, 2010 and 2013; Baker, 2019) a péče o děti během pandemie COVIDu-19, což umožňuje lépe porozumět roli genderových norem nebo mateřské ideologie při domácím vzdělávání a při rozdělení neplacené péče. Přehled identifikující hlavní témata v relevantních článcích může sloužit jako příprava na případný vlastní výzkum týkající se mateřství.

Příklad domácího vzdělávání (v kontextu Spojených států, především od doby pandemie) byl zvolen vzhledem ke konceptu intenzivního mateřství (Hays, 1996) nebo poněkud odlišným definicím „dobrého mateřství“ právě proto, aby bylo možné snadněji tematicky omezit počet relevantních studií z odborných časopisů a zároveň je přiblížit sociologickým problémům, to znamená nahlédnout na téma spíše přes instituci vzdělání. Sociální kontext Spojených států byl zaprvé zvolen kvůli tomu, že autorky, které se alespoň na začátku tématem mateřství samy zabývají, se nacházejí především v severoamerickém prostředí a tento kontext popisují (Rich, 1976; Hays, 1996; Umansky, 1996). Zadruhé by mě zajímal kontext Spojených států kvůli postavení této země vzhledem k charakteristické tradici domácího vzdělávání jako sociálního hnutí (Stevens, 2001), což může být také sociologicky významné.

Ve druhé polovině práce a při podrobnějším přečtení článků se ukázalo, že u článků vybraných podle strategie vyhledávání nebylo téma domácího vzdělání jako mateřské praktiky během Covidu vždy hlavní. O domácím vzdělávání pouze v kontextu Spojených států se mluví spíše jen ve spojení s širším tématem genderového rozdělení (ne)placené práce a péče (oficiální definici neplacené práce uvádím v přehledové části) o děti v krizové situaci.

Z tohoto důvodu bylo vyhledávání rozšířeno o další klíčová slova (viz níže). Chtěla bych zdůraznit, že jsem finální strategii vyhledávání upravila tak, aby zahrnovala důležité výsledky vyhledávání i první strategie.

Volba databáze (Google Scholar) pro vyhledávání nebyla náhodná. Vyhledávání podle stejné strategie bylo provedeno například i v databázích zaměřených pouze na sociální vědy a sociologii (Social Science Research Network; socINDEX with full text). Vzhledem k menšímu počtu výsledků (nejvíce 63 u socINDEX) bylo zvoleno použití databáze Google Scholar s použitím slova „sociology“ jako jedním z klíčových slov pro vyhledávání.

3.1 Strategie vyhledávání

"intensive mothering" OR "intensive parenting" OR "good mother" AND Pandemic AND "gender gap" AND child care OR homeschooling OR "school closures" OR child rearing AND sociology AND "United States"

3.2 Kritéria zařazení a vyřazení

Vyhledávání bylo prováděno pomocí vyhledávacích operátorů „AND“ a „OR“ a podle klíčových slov. Klíčová slova byla vybrána na základě studia literatury k tématu a také hledání dalších studií (a jimi použitých klíčových slov) pomocí funkce „citováno“ (cited by) přímo v Google Scholar u základních teoretických prací. Klíčová slova a strategii vyhledávání jsem upravovala a regulovala podle počtu výsledků, například někdy synonyma navíc neměnila počet výsledků vyhledávání. Použití synonym v případě klíčového slova „United States“ neměnilo výsledek a bohužel v případě vyhledávání v angličtině i přes toto klíčové slovo se objevovaly studie vztahující se k jinému než severoamerickému (tj. Spojené státy) kontextu. Klíčová slova „intensive mothering“ OR „good mother“ jsem v severoamerickém kontextu považovala za synonyma, když Hays (1996) intenzivní mateřství nazývá dominantní kulturní ideologií správného mateřství. Navíc synonyma „good mother“ a „intensive parenting“ umožnilo rozšířit počet výsledků. Některé ze studií totiž výslovně o „intenzivním mateřství“ nemusí mluvit. Intenzivní rodičovství umožňuje najít práce s alternativní interpretací, tj. studie naopak odkazující na větší podíl na péči o děti jak matek, tak i otců během pandemie Covidu oproti době předtím. Časové omezení vyhledání od roku

2020 je vzhledem k tématu týkajícího se pandemie COVIDu-19 odůvodněné. Veškerá literatura je vyhledávána jen pomocí webového vyhledávače v databázi Google Scholar.

Při prvním vyhledávání bylo obdrženo celkem 252 výsledků. Vyřadila jsem duplikáty a knihy, v případě jednoho článku jsem zahrnula „peer reviewed“ podobu (Carlson et al., 2022), kterou jsem využila místo původně vyhledané.

V procesu přečtení všech názvů a abstraktů bylo 242 jednotek vyřazeno především z následujících důvodů:

- výsledkem vyhledávání byly knihy,
- studie se týkaly jiných kulturních kontextů než severoamerického (Spojené státy)
- byl zahrnut kontext několika zemí
- jejich tématem nebyly gender, mateřství a s tím spojené (nerovné) rozdělení neplacené péče o děti (a domácího vzdělávání) během pandemie COVIDu-19.

Vzhledem k záměru identifikace tradičních genderových narativů tvořili většinu účastníků ve vzorcích vybraných studií členové heterosexuálních manželských rodin.

3.3 Shrnutí kritérií zařazení:

- jen práce od roku 2020
- jen práce publikované v angličtině
- jen práce ze sociokulturního prostředí Spojených států
- oborové zaměření/kompetence autorů/autorek se překrývá s výzkumným tématem článku
- články, které jsou sociologicky relevantní a relevantní vzhledem k problému práce (péče o děti, gender, mateřství, pandemie).

3.4 Extrakce Dat

V rámci přehledu jsem použila vzor tabulky shrnující publikace přehledu od Reich-Stiebert et al., 2023. Vybraná data souhrnu zahrnovala bibliografické informace každého článku (autor/ka / autorky/autoři a rok vydání), popis vzorku (tj. velikost vzorku a charakteristiky), design výzkumu (tj. metodologický přístup, sběr dat, použité nástroje a postupy analýzy) a hlavní výsledky. Celkem bylo do souhrnu zařazeno 10 článků přehledu, viz tabulku 1.

Tabulka 1. Shrnutí vybraných publikací týkajících se genderového rozdělení neplacené práce během pandemie v US				
Autory/rok	Metoda	Vzorek	Postup, (proměnné)	Hlavní výsledky vzhledem k tématu
Abromaviciute & Carian, 2022	Kvalitativní rozhovory	N=31 heterosexuální manželský pár, bydlící spolu s alespoň 1 dítětem	Hlubkové rozhovory	Zvětšení genderové nerovnosti uvnitř páru kvůli mechanismům 1) tradiční genderové očekávání se vztahuje na nové úkoly domácí práce během pandemie, 2) odůvodnění nerovného rozdělení domácí práce pomocí „rodinných mýtů“ (Hochschild and Machung, 2012).
Calarco et al., 2020	Multimetody	N = 139	Průzkum - změna času tráveného s dětmi - well-being (změny v úrovni stresu, úzkosti a frustrace)	Pro některé matky zvětšení množství času s dětmi bylo škodlivé pro well-being, Podle kvalitativních dat přerušování placené péče o děti zvýšilo negativní vliv zvýšení množství času s dětmi (především ve spojení s tlaky intenzivních pracovních nebo rodičovských norem)
		N = 65 matky malých dětí	rozhovory (duben–květen 2020)	
Calarco et al., 2021	Multimetody	N = 55 matky N = 14 otcové s dětmi dvoupříjmové před pandemií	Průzkum rozhovory, identifikace témat (Hammersley and Atkinson, 2017) a kodů (Deterding and Waters, 2021)	Odůvodňování nerovného rodičovství: Praktické a přorozené 1) status otců jako primárních živitelů 2) dostupnost matek v domácnosti 3) genderové normy ohledně ženy pečovatelky

Carlson and Petts, 2022	Kvantitativní průzkum	N=1207 duben rodiče bydlící s partnerem a (biologickým) dítětem	Longitudinální data Prolific Fixed-effect models - pracovní poměr (plný, částečný úvazek, nepracuje) - práce z domova - příjem domácností - relativní výdělky - denní péče / školka u dětí - tradiční genderové postoje	Větší rovnost rozdělení domácích prací v dubnu, posun zpět k menší rovnosti v listopadu. Změna pracovního poměru otců je klíčová pro porozumění změně rozdělení neplacené práce rodičů. Přechod otců z plného na částečný úvazek souvisí s větším podílem na péči o děti. Potvrzuje předchozí výzkum o zvýšení tradičních genderových postojů (Mize et al., 2021).
Carlson et al., 2022	Kvantitativní	N = 1025 rodiče bydlící s partnerem a (biologickým) dítětem	Vzorek z webu Prolific relativní rozdělení domácích prací a péče o děti (0= matka dělá vše, 1= matka dělá více, 2= stejně, 3= otec dělá více, 4 = otec dělá všechno).	Procento jak mužů, tak i žen, které rozdělení domácí práce a péče o děti považují za rovné, se během prvních měsíců covidu zvětšilo oproti jednomu měsíci před covidem. Rozdělení domácí práce se během prvních měsíců covidu stalo rovnějším v heterosexuálních rodinách.
Cummins & Brannon, 2022	Kvalitativní	N = 18 matky především třicátnice až čtyřicátnice (US), všechny se identifikovaly jako cisgenderní ženy, které mají manžela, 1–4 děti.	Telefonické rozhovory. kódování s použitím zakotvené teorie.	odmítnutí norem intenzivního mateřství: integrované mateřství (rozdělení péče o děti), nižší standard v podmínkách krize, partnerství nebo práce je součástí dobrého mateřství. význam práce (ne kvůli dětem)
Lutz et al., 2022	Kvalitativní rozhovory	N = 65 rodičů s dětmi školního věku	Polo-strukturované telefonické rozhovory v centrálním New-Yorku	simultánní směny (pracující z domova) – neustálé střídání práce a vyučování dětí sekvenční směny (pracovnice kritické infrastruktury)

				vyučování dětí po práci a „trade off“ s partnery. Konflikt rolí
Miller & Riley, 2022	Kvalitativní	N = 141 Akademičtí rodiče v US s dětmi do 18 let	Obsahová analýza dotazníků otevřené otázky	Pracovně rodinný konflikt matek akademiček i starších dětí kvůli distanční výuce, genderový bias
Zanhour & Sumpter, 2022	Kvalitativní rozhovory	N = 53 pracující matky starší než 18 let, partner muž, děti do 16 let	Hlubkové polostrukturované rozhovory, induktivní analýza dat	Genderové rozdělení práce v domácnosti, žena je zodpovědná za děti (Padavic et al., 2020).
Jung et al., 2022	Kvalitativní	478 příspěvků korejských matek imigrantek	Obsahová analýza příspěvků na stránce MissyUSA	Praktiky matek z Koreje spojené s normami koordinace vzdělání dětí druhého stupně základní školy a střední školy. Organizace soukromého online doučování, management alternativního vzdělávání ze strany matek narativy odpovídající intenzivnímu mateřství

4. Přehled empirických studií , „dobré mateřství“ během pandemie COVIDu-19

Přehledová část umožňuje lépe porozumět tomu, jak matky ve Spojených státech mohly „dobré mateřství“ v situaci pandemické krize předefinovat vzhledem k novým povinnostem, spojeným s domácím vzděláváním (Petts et al., 2021; Lutz, Lee a Bokayev, 2022) a péčí o děti (Collins et al., 2021; Carlson and Petts, 2022; Calarco et al., 2020) při uzavření veřejných škol a školek (Zamarro & Prados, 2022; Zahnour & Sumpter, 2022) a jakou roli v těchto změnách hrály genderové normy. V případě vybraných kvalitativních výzkumů jsem uvedla jména žen a v některých případech jsem zahrнула podrobnější popis konkrétní situace jednotlivých matek.

4.1 Diskurzy mateřství

Cummins a Brannon (2022) měly možnost vést telefonické rozhovory s osmnácti matkami, které nazývají privilegovanými, o jejich zkušenostech jak před pandemií, tak i během ní, a zjistily, že se očekávání a nároky kladené na matky během krize zvýšily, ale vznikla i možnost ideologii intenzivního mateřství alespoň částečně odmítnout. Autorky dokonce zkoumaly i to, jak intenzivní mateřství může být ovlivněno (pozměněno) pandemií a nerovným rozdělením neplacené péče. Autorky uvažují o tom, že při takových změnách, jaké představuje pandemie COVIDu-19, mohou být diskurzy mateřství přepsány. Shodným způsobem o tom přemýšlí ve své knize O'Reilly: „normativní diskurzy o mateřství jsou přepisovány v reakci na významné kulturní a ekonomické změny a v jejich důsledku“ (O'Reilly, 2016, s.44). Autorky považují za důležité dále zkoumat změnu ve vnímání mateřství ze strany matek. Pokud se normativní mateřský diskurz mění spolu se zkušeností žen během covidu, měla by podle autorek tato změna diskurzu ohledně neplacené pečovatelské práce směřovat k rovnosti všech genderů a výzkumnice a výzkumníci by měli také být pozorní při utváření nového diskurzu mateřství (Cummins & Brannon, 2022).

Intenzivní mateřství

Podle shrnující definice O'Brien Hallstein je intenzivní mateřství „správná ideologie současného intenzivního mateřství, do které jsou disciplinovány všechny ženy bez ohledu na rasu a třídu, i když ne všechny ženy ji skutečně praktikují“ (O'Brien Hallstein, 2008, s. 143 in Cummins & Brannon, 2022). I když ne každá matka je ideální (podle měřítek intenzivního mateřství to je bílá, středostavovská, cisgenderní, heterosexuální a ideálně vdaná žena), všechny matky jsou tímto ideálem ovlivněny, protože se mohou stále snažit splnit tyto zvýšené požadavky (O'Brien Hallstein, 2017 in Cummins & Brannon, 2022) a intenzivní mateřství mohou realizovat v různých stupních (Blair-Loy 2003; Stone 2007 in Lois, 2010), neschopnost normám intenzivního mateřství vyhovět však vede k pocitu viny (Collins, 2021) a tyto matky nemohou být považovány za „dobré“ matky (O'Reilly, 2021).

O intenzivním mateřství Cummins & Brannon (2022) referují jako o všudypřítomném normativním diskurzu redukcujícím role matek na pouhou výchovu dětí. Tyto normy lze spojit i s tím, že se matky v situaci nerealistických očekávání snaží najít rovnováhu mezi prací a

rodinou (Kornfield, 2014; Thornton, 2014 in Cummins & Brannon, 2022). Například Calarco et al. (2020) poznamenaly, že pro matky, které se podřizují normám intenzivního mateřství, byla ztráta možnosti externího zajištění péče o děti během pandemie významným negativním faktorem ovlivňujícím jejich pohodu. Přesněji mělo prodloužení času tráveného s dětmi (ve spojení s požadavky práce z domova) a novými povinnostmi péče negativní vliv na jejich pohodu (Calarco et al., 2020). Když matky nemohly splnit standardy intenzivního mateřství kvůli pracovním závazkům nebo nedostatku finančních prostředků, cítily, že si za to mohou samy (Christopher 2012; Elliott, Powell, and Brenton, 2015 in Calarco et al., 2020).

Navíc absence institucionální podpory spíše znemožňuje kombinaci placené práce a norem intenzivního mateřství (Zanhour & Sumpster, 2022; Calarco et al., 2020), mateřský pocit viny podle Collins et al., (2021) je součástí genderového systému, který na ženy přesouvá odpovědnost za děti a odvádí pozornost od větších strukturálních nerovností. To, co O'Reilly nazývá „individualizace“, Cummins a Brannon (2022) interpretují jako spojení intenzivního mateřství s neoliberalismem, přesunující odpovědnost na individuální matky a znehodnocující pečovatelskou mateřskou práci, protože tato práce je údajně „mimo rámec tržní validace“ (Landivar et al., 2020, s. 97 in Cummins & Brannon, 2022). Cummins a Brannon (2022) dodávají nebo zdůrazňují, že tato práce může být vykonávána všemi gendery v souladu s inkluzivní představou mateřství O'Reilly. Je zajímavé, že původně O'Reilly ve své knize spojuje intenzivní mateřství jen s tím, co nazývá expertizací a intenzifikací, v části „Teoretizace normativního mateřství“ byl představen výčet mateřských diktátů podle této autorky. O'Reilly (2021) píše, že normativní mateřství je dostupné pouze matkám, které jsou schopny naplnit těchto deset diktátů, ale pokud to matky udělat nemohou nebo nechtějí, jsou definovány jako špatné matky.

4.2 Neplacená péče

Podle definice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) neplacená péče a práce v domácnosti je „netržní, neplacenou prací vykonávanou v domácnostech (především ženami, ale v různé míře také dívkami, muži a chlapci). Zahrnuje jak přímou péči (o osoby), tak nepřímou péči (jako je vaření, úklid, donášení vody a paliva atd.)“ (Cummins & Brannon, 2022). Je důležité zmínit, že výrazy „neplacená péče“ a „práce v domácnosti“ jsou zaměnitelné a většina neplacené práce v domácnosti je podle této definice vykonávána

ženami. Na základě statistik dochází výzkumnice k závěru, že pandemie disproporcionálně ovlivnila ženy: kolem 2,4 milionů žen muselo odejít z práce od února 2020, a to i kvůli potřebě neplacené práce (Silva & Miranda, 2021 in Cummins & Brannon, 2022). Zvětšení požadavků spojených s péčí o děti také kvůli ztrátě denní péče a prezenční školní výuky mohly snížit počet pracovních hodin matek a ovlivnit nízkou míru zaměstnanosti (Collins et al., 2020 Miller, 2020 in Petts et al., 2021), nemůžeme však tvrdit, že to byla jediná příčina.

4.3 Pracovní podmínky matek

Pandemie silně ovlivnila americké domácnosti, zdravotnická krize a zastavení ekonomiky měly významné důsledky na pracovní podmínky, někteří lidé museli začít pracovat z domova a pro lidi, kteří mají děti, uzavření škol a školek znamenalo prodloužení času spojeného s péčí o děti, což pro některé pracující ženy může zvětšit pravděpodobnost odchodu z placené práce (Zamarro & Prados, 2022; Zahnour & Sumpter, 2022). Alon et al. (2020) však poznamenávají, že příčin disproporcionálního ovlivnění pracovních podmínek žen a mužů ve Spojených státech může být více (Alon et al., 2020 in Zamarro & Prados, 2022). Tyto změny mohou být spojeny s tím, že během předchozích recesí byly ovlivněny spíše sektory ekonomiky, ve kterých převažují muži (například výroba, stavebnictví, obchod), zatímco pandemie COVIDu-19 ovlivnila také sektory, ve kterých převažují ženy, příkladem je odvětví služeb (Mongey & Weinberg, 2020 in Zamarro & Prados, 2022). I v Kanadě v raných stádiích epidemie covidu bylo zvýšení nezaměstnanosti žen spojeno s tím, že povolání, kde je více žen, byla ovlivněna pandemií (Fuller and Qian, 2021 in Carlson et al., 2022).

Někteří badatelé zastávají názor, že krize spíše odhaluje dlouhodobější systematické sociální problémy a za příklad může sloužit právě rozdělení neplacené práce během pandemie COVIDu-19 (Craig & Churchill, 2021 in Cummins & Brannon, 2022). Jde o významnou poznámku, protože zvýšení zátěže matek může odpovídat specifickým podmínkám krize, zatímco primární odpovědnost matek a jejich větší podíl na péči o děti mohou být v tomto případě spíše zviditelněny radikálnější podobou této genderové nerovnosti, která mohla existovat i před krizí a je spíše přetrvávající. Jedním ze způsobů vysvětlení této primární odpovědnosti matek mohou být genderové normy nebo mateřská ideologie (Lutz et al., 2022; Cummins & Brannon, 2022). Výzkumnice uvažují o tom, že když ženy zastávaly větší podíl

péče o děti i před covidem, v situaci zcela nečekaného uzavření škol a při celkovém zvětšení zátěže spojené s péčí o děti je předpokládáno, že ženy budou stále vykonávat větší podíl péče o děti, i když jsou krizí ovlivňovány pracovní podmínky jak mužů, tak i žen (Zamarro & Prados, 2022). I přes zvětšení počtu pracujících žen trávily ženy stále přibližně dvakrát více času domácími pracemi a péčí o děti (Livingston & Parker, 2019 in Petts et al., 2021). Tyto rozdíly se projevovaly více u matek s malými dětmi, které pracovaly z domova, počet jejich pracovních hodin se výrazně změnil, narozdíl od malé změny počtu hodin otců (Collins et al., 2020; Landivar et al., 2020 in Petts et al., 2021).

Dalším možným faktorem ovlivňujícím kariérní dráhy matek je podle Zamarro a Prados (2022) to, že s ohledem na dodržení sociálního distancování bylo obtížné požádat o pomoc neformální poskytovatele péče, jako jsou prarodiče nebo jiní členové rodiny, které předtím bylo možné částečně zapojit do péče o děti. Poměrně důležitý faktor opatření péče o děti je dalším důvodem, proč pandemie mohla mít zásadní dopad právě na ženy (matky) a jejich mentální zdraví (Zamarro & Prados, 2022). Poslední faktor souvisí podle Cummins a Brannon (2022) s tím, co O'Reilly (2021) nazývá individualizací či překládáním odpovědnosti na individuální matky.

4.4 Matka je primární pečovatelkou.

Podle některých výzkumů trávily matky v heterosexuálních párech během pandemie průměrně o 15 hodin týdně více vzděláváním a domácími pracemi (Cohen & Hsu, 2020, June 3 in Cummins & Brannon, 2022). V situaci uzavření veřejných škol a mateřských škol matky podle některých výzkumů zůstaly primárními pečovatelkami (Collins et al., 2021), čímž se podle autorek zvýšil počet domácích prací matek (Cummins & Brannon, 2022). Zmíněné kritérium „primární pečovatelka“ je jedním z důležitých bodů ideologie intenzivního mateřství popsaných v této práci. Podle výzkumu Calarco et al. (2020), který se primárně týkal vlivu změny času tráveného s dětmi na pohodu matek, převzaly některé matky, které stále pracovaly z domova při přerušení placené péče, péči o děti na sebe. Například matka Erica byla během pandemie primární pečovatelkou svého syna, toto nové uspořádání ji znesnadňovalo práci, Erica ho však vysvětlila tím, že práce jejího manžela je velmi náročná a není flexibilní, a pokud chtějí udržet práci manžela, dítě je primárně její zodpovědností. Petts et al. (2021) poznamenávají, že i navzdory změnám k větší míře přijetí

rovnostářství, mohou být rodiny ovlivněny tradičními genderovými normami spojujícími ženy s rolí pečovatelky a muže s rolí živitele rodiny. Některé páry mohou genderové normy odmítat, avšak v nejistých situacích, kdy páry nemohou dosáhnout rovnosti, mohou spoléhat na hegemonní genderové normy (Blaisure and Allen 1995; Gerson 2010 in Carlson et al., 2022).

Matky-akademické pracovnice se mohou potýkat se zaujatostí ohledně pečování (Drago and Colbeck, 2003 in Miller and Riley, 2022), ve snaze ukázat svou profesionalitu a oddanost práci by žena měla skrývat své pečovatelské závazky (Manchester et al., 2013 in Miller and Riley, 2022).

4.5 Upřednostnění péče nebo práce

Podle některých studií i před pandemií ženy pracující na plný pracovní úvazek také vykonávaly více domácí neplacené práce než muži, a přitom ženy na rozdíl od mužů svou placenou práci časově přizpůsobovaly rodině, což může mít za následek, že muži mají více času na placenou práci a více volného času (Craig & van Tienoven, 2021 in Cummins & Brannon, 2022). Lutz et al. (2022) naopak pomocí rozhovorů zjistily, že se volby matek ohledně toho, zda upřednostnit placenou práci nebo domácí práci a rodinu, lišily. Zatímco Janel prvních několik týdnů pandemie covidu upřednostňovala rodinné záležitosti před prací, June a její manžel se naopak soustředili na práci a doufali, že jejich „samostatná“ dcera bude sama zvládat studium na vzdělávací platformě. Na rozdíl od nerovnosti ve vykonávání domácí práce se však podle některých studií rozdíl v péči o děti za posledních dvacet let zmenšil (Pailhé et al., 2021 in Cummins & Brannon, 2022).

4.6 Genderové normy

Gender může být primárním faktorem, rozhodujícím o tom, kdo bude v páru vykonávat domácí práci (Berk 1985 in Carlson et al., 2022). Změna genderového rozdělení práce během pandemie může být spojena se změnou genderových postojů. Podle hypotézy genderové ideologie (Staggord et al., 1977 in Carlson and Petts, 2022) souvisí rozdělení domácí práce partnerů s jejich postoji k genderovému chování. Tak například oceňování genderového

rovnostářství pozitivně souvisí s podíly mužů (Carlson & Lynch, 2013; Dernberger & Pepin, 2020 in Carlson and Petts, 2022).

Cummins & Brannon (2022) docházejí k závěru, že penalizace žen je často spojena s jejich zapojením do neplacené péče v domácnosti (Cooke & Hook, 2018 in Cummins & Brannon, 2022). Rozhodnutí o tom, kdo neplacenou práci bude vykonávat, je podle nich spojeno s genderovými normami a související diskurzy příznačnými pro kulturu, výzkumnice přitom poukazují na naturalizaci těchto norem. Při popisu mateřství během pandemie covidu ve Spojených státech autorky odkazují na to, co Milkie et al. (2021) nazývají „genderové tlaky“ (gendered pressures), které podle nich doplňují normy intenzivního mateřství, tj. diskurzu utvářejícího normy „dobrého“ mateřství ve Spojených státech a zdůrazňujícího genderové ideje rozdělení neplacené péče. Tyto nároky zdůrazňují jak kognitivní a časovou náročnost při provádění úkolů ženami, tak i pocit zodpovědnosti ohledně toho, co „manželky musí dělat se svým časem“ (Milkie et al., 2021, s. 171 in Cummins & Brannon, 2022).

I když se předpokládá, že se otci dětmi zabývají více (Marsiglio and Roy, 2012 in Carlson et al., 2022) a že se genderové normy mohou stávat rovnostářštějšími, Carlson et al. (2022) diskutují, že norma intenzivního mateřství (Hays, 1998) může být aktuální pro genderové rozdělení práce během covidu. Autoři a autorka to vysvětlují tím, že se matky cítí zodpovědné za výsledky a úspěchy svých dětí, podle kterých jsou právě matky souzeny. Hlavním výsledkem této studie oproti zmíněnému předpokladu je však skutečnost, že procento jak mužů, tak i žen, které rozdělení domácí práce a péče o děti považují za rovné, se během prvních měsíců covidu zvýšilo oproti měsíci před pandemií covidu. Carlson et al. (2022) je jednou ze studií citovaných se zmínkou o tom, že se během prvních měsíců pandemie covidu rozdělení domácí práce v heterosexuálních rodinách stalo rovnějším. Matky a otcové se však podle studie na míře této rovnosti neshodují (Carlson et al., 2022).

Je důležité zmínit, že podle dalšího výzkumu autorů (Carlson and Petts, 2022) po předchozím rovnostářštějším rozdělení jak domácích prací, tak i péče o děti v dubnu se tato situace k listopadu vrátila k menší rovnosti. Důležité jsou podle výzkumníků pracovní podmínky (pracovní poměr a práce z domova): v dubnu jak matky, tak i otcové s menší pravděpodobností pracovali na plný úvazek oproti situaci před pandemií, a jen otcové s větší pravděpodobností pracovali na částečný úvazek v dubnu oproti březnu. Poměrně důležité vzhledem k otázce genderových norem a nerovností během pandemie je to, že k listopadu se

pracovní poměr matek skoro nezměnil oproti dubnu, což může podle autorů naznačovat, že se matky, které z práce v raných fázích pandemie odešly, pak do práce nevrátily (Carlson and Petts, 2022).

Odpor vůči diskurzu intenzivního mateřství

Výzvou pro normy intenzivního mateřství se stalo to, že v situaci pandemické krize jim matky ze Spojených států začaly odporovat. Jednou z důležitých změn v praxi péče o děti bylo, že se navzdory zvýšeným nárokům matky snažily svá kritéria pro dobré mateřství upravit nebo snížit a uznaly, že někdy stačí, aby byly uspokojovány základní potřeby (aby děti měly jídlo, oblečení atd.). Carol hodnotí své mateřství jako dobré (C+) a tato úroveň je prozatím jejím cílem, i když si uvědomuje, že by se měla snažit dosáhnout požadovaného vynikajícího (A+) mateřství (Cummins & Brannon, 2022). Tyto modifikace by jen stěží odpovídaly tradičně vysokým požadavkům intenzivního mateřství.

Jedna z matek výzkumnicím údajně poukázala na problém v jejich otevřených otázkách. I když autorky otevřené otázky zvolily z toho důvodu, aby matky samy definovaly svůj úspěch nebo neúspěch, otázky však byly matkou vnímány jako individualizující (ve stylu intenzivního mateřství) a pobízejícím k porovnání s ostatními matkami (Cummins & Brannon, 2022).

V situaci krize se naskytla možnost postavit se proti diskurzu intenzivního mateřství. V rozhovorech se objevila mínění matek spojující své dobré mateřství s rovným vztahem s partnerem. Matky zdůrazňovaly důležitost manželství nebo partnerství a spojovaly ho s možností týmové práce a rozdělení domácích povinností. Cummins & Brannon (2022) poznamenávají, že podobné zdůraznění vztahu s partnerem nebo rovnosti v partnerství je posunem od normativního diskurzu intenzivního mateřství, kde je matka primární pečovatelkou. Zmínka o důležitosti vztahu v procesu rodičovství je také změnou hegemonního diskurzu intenzivního mateřství, zdůrazňujícího a upřednostňujícího především potřeby dětí.

Stejným způsobem ženy zdůraznily roli kariéry ve svých životech, například matka Lillian definovala dobré mateřství tak, že mohla pro svého šestiletého syna být dobrým příkladem

pracující ženy a lídra. Carol se cítila dobrou matkou, když se její dcery vyjádřily, že také chtějí spojovat mateřství a kariéru. Nejzajímavějším příkladem vzhledem k normám intenzivního mateřství je příklad profesorky a matky Kate, která při rozhovoru tchyně s dětmi upozornila děti na to, že (na rozdíl od komentářů tchyně) nemusí jít do práce primárně kvůli dětem (tj. jen aby mohla zaplatit účty a děti uživit). Bylo pro ni důležité dětem ukázat, že pracuje kvůli sobě a kvůli tomu, že se jí její práce líbí. Kate to vysvětluje tak, že zatímco je v práci, děti mají možnost budovat vztahy s jinými lidmi, vzdělávat se a přátelit. V tomto případě je pro normy intenzivního mateřství výzvou skutečnost, že Kate nepocituje vinu kvůli tomu, že její život se nesoustřeďuje pouze na děti. Vina by v tomto případě odpovídala tomu, co autorky nazývají spojením intenzivního mateřství s neoliberalním feminismem (Cummins & Brannon, 2022).

4.7 Nerovnosti během výuky, intersekcionalita

Během pandemie koronaviru se matkám začaly přidělovat nové povinnosti, které se týkaly domácího vzdělávání (Petts et al., 2021; Lutz, Lee a Bokayev, 2022). Podle Petts et al. (2021) v rodinách, které před pandemií svým dětem zajistily placenou péči 20 hodin týdně, se se ztrátou této příležitosti povinnosti spojené s péčí o děti zvýšily u matek, nikoli u otců.

Většina rodičů, kteří se zúčastnili výzkumu Lutz et al. (2022), neměli předchozí zkušenost s dohlížením na děti při výuce, rodiny proto potřebovaly najít strategie, které by jim pomohly lépe zvládat zvýšený počet domácích prací spojený s reorganizací práce a péče. Lutz et al. (2022) se pomocí provedených polostrukturovaných telefonických rozhovorů s rodiči školního věku dozvěděly, že v podmínkách globálních změn a s přechodem k domácímu vzdělávání (online/distanční výuce) se matky potýkaly s projevy sociálních nerovností, spojených s rasou a zdatností dětí. Zkušenosti matek kvůli prolínajícím se nerovnostem nebyly rovnocenné a některé matky popsané změny frustrovaly více. I když se podle Cummins a Brannon (2022) všechny ženy musely na nové podmínky adaptovat, některé z nich se nacházely v privilegovaném postavení (tj. s vysokým platem, ve dvoupříjmové rodině, s placenou péčí), tyto ženy zdánlivě svou zkušenost s adaptací na pandemii mohly častěji považovat za pozitivní.

Lutz et al. (2022) odkazují na to, že intersekcionalita (Crenshaw, 1995 in Lutz et al., 2022) by pomohla lépe porozumět, jak různé kategorie měly vliv na nerovnosti v péči o děti a vzdělávání dětí během pandemie, v tomto případě byly pro studii důležité gender, rasa, status pracovníka kritické infrastruktury a pozice pečovatele o postižené dítě. Některé matky se při účasti na online výuce dozvěděly, že jejich děti jsou ze strany učitelů diskriminovány na základě rasy. Například matka Gretchen se rozhodla, že její černošský syn, žák páté třídy, se kvůli mikroagresi ze strany učitele vůbec nezúčastní online výuky v programu Zoom. Vyučující během výuky upozorňoval třídu na účes jejího syna. Gretchen si myslí, že to pro učitele nebyl neškodný způsob, jak udržet konverzaci v chodu, a není to proto, že by to bylo zábavné. Projevy rasismu se přesunuly z prostředí budovy školy do online prostoru a staly se viditelnějšími pro matky (Lutz et al., 2022).

Nerovnosti se projeví i v možnostech placené péče. Zatímco matky, které během covidu stále měly placenou péči, zvýšení množství času tráveného s dětmi spíše vnímaly pozitivně, pro matky, které ztratily alternativní způsoby péče o děti, souviselo zvýšení počtu hodin tráveného s dětmi s horšími dopady na jejich well-being (Calarco et al., 2020).

4.8 Konflikt rolí

Dalším dopadem pandemie bylo, že se matky během výuky dětí také potýkaly s dříve popsáním (Lois, 2013) konfliktem mezi rolí matky a učitelky. Některé matky si uvědomily, že domácí vyučování během pandemie může změnit jejich vztah s dítětem. Matka Debbie to vyjádřila takto: „Očekává se, že budu její učitelkou, což je téměř proti povaze našeho vztahu“. Některé z matek přiznaly, že role učitelky pro ně není vhodná a nejsou připraveny učit děti školní předměty místo praktičtějších záležitostí (Lutz et al., 2022). Pro některé matky bylo při domácím vzdělávání dětí další výzvou to, že děti mohly začít zpochybňovat jejich autoritu (Calarco et al., 2020).

V případě pracovníků kritické infrastruktury (pracujících na „sekvenční směny“) a matek dětí s postižením vedla nedosažitelnost plnění několika rolí ke konfliktu rolí. Některé matky během pandemie začaly pracovat na „simultánní směny“ (tj. neustále střídaly práci a kontrolu vzdělávání svých dětí), například matka Julie tuto pracovní „flexibilitu“ pociťovala tak, jako kdyby pracovala pořád. Práce pracovníků kritické infrastruktury je také spojována s pracovně rodinným konfliktem (Lutz et al., 2022). Některé z matek mohly obě směny

spojovat, role učitelky byla v každém případě (simultánní a sekvenční směny) spojena s intenzifikací mateřství (Lutz et al., 2022).

Účast matek na domácím vzdělávání

Způsoby zapojení rodičů (matek) do online výuky mohou souviset s individuálními a rodinnými podmínkami. Podle obsahové analýzy příspěvků na stránce MissyUSA (jedna z populárnějších stránek mezi korejskými matkami-imigrantkami ve Spojených státech) se korejské matky-imigrantky v první generaci aktivně zapojily do výuky svých dětí, což výzkumnice spojují se zájmem o vzestupnou sociální mobilitu (Kim et al., 2005; Lee et al., 2010 in Jung et al., 2022). Zvláštnost pozice matek je spojena i s tím, že mohou mít nedostatek zdrojů, a proto se více starají o výuku dětí než matky narozené ve Spojených státech (Falicov et al., 2020 in Jung et al., 2022). Objevily se nové modely intenzivního mateřství, takzvané „tygří matky“ v případě čínsko-amerických matek a matky „manažerky vzdělávání“ v případě korejských matek. Korejské matky děti zapojovaly do soukromého doučování a kladly důraz na mimoškolní programy. Tato strategie jim pomáhala zlepšit vzdělání dětí ve veřejných školách a také umožňovala dětem dostat se na nejlepší univerzity (Park et al., 2011). Interpretace Parka odkazuje na „trh soukromého mimoškolního vzdělání“ příznačný pro Jižní Koreu, který je považován za důsledek vzdělávacích reforem Kim Young-Sama. Model zapojení matek do vzdělávání dětí je genderovou strategií, kde manažerkami vzdělání dětí se stávají matky, což rozšiřuje pochopení modelu intenzivního mateřství na asijské a americko-asijské matky (Jung et al., 2022).

Autorky zkoumaly narativy korejských matek pro lepší porozumění tomu, co podle nich bylo přijatelným mateřstvím v podmínkách uzavření placených vzdělávacích institucí. Před pandemií bylo úkolem matek-manažerek především organizování mimoškolních programů, během pandemie navíc musely zajistit, že děti včas napíší online testy, zkoušky, sledovaly známky [studie (Jung et al., 2022) se týkala především matek dětí druhého stupně základní školy a střední školy]. Matky-manažerky jsou příkladem nesobeckého emočního zapojení a vymýšlení strategií, jak dětem nabídnout lepší možnosti pro studium, i když se samy mohly potýkat s problémy, např. některé na rozdíl od dětí nemluvily anglicky (Jung et al., 2022). Zvýšila se popularita online výuky a do rozsahu odpovědností matek se přidalo hledání

online vyučujících, a přitom matky usilovně hledaly nejlepší vyučující pro mimoškolní rozvoj dětí, některé z nich dokonce musely hledat informace o online výuce hry na hudební nástroje. Přestože matky chtěly zajistit svým dětem co nejlepší výsledky, pochybovaly, že jsou dostatečně kvalifikované na to, aby mohly být jedinými instruktorkami při domácím vzdělávání, což lze považovat za projev intenzivního mateřství matek-manažerek (Jung et al., 2022).

Matky-akademičky naopak spíše upřednostňovaly svou práci kvůli ideálu dobrého pracovníka (Miller & Riley, 2022), například některé akademické matky teenagerů nebyly zapojeny do výuky kvůli své práci a nevěděly, jak děti výuku zvládaly (Miller & Riley, 2022). Ukázat odhodlání pracovat bylo pro akademické matky důležité, přičemž jedna z matek, která dceru vzdělávala doma vyjádřila: „Přála bych si, abych byla se svými kolegy otevřenější ohledně domácího vzdělávání své dcery, ale bojím se, že si budou myslet, že dělám méně práce...“(Miller & Riley, 2022, s. 481).

4.9 Kontext Spojených států

Carlson et al. (2022) poukazují na to, že i když třeba výzkum z Kanady, Shafer et al. (2020), vypovídá spíše o rovnějším rozdělení domácí práce během prvních měsíců covidu, kontext Spojených států se například od Kanady liší, a v případě tohoto tématu nemůžeme kontext těchto dvou zemí spojovat ve shodný severoamerický kontext. Spojené státy jsou totiž charakteristické tím, že se koronavirová opatření napříč státy lišila a v historickém kontextu této země federální podpora rodiny je menší a i v případě pandemie může zůstat omezená (Gornick and Meyers 2003; Hallas et al., 2020 in Carlson et al., 2022). Přitom nedostatek placené dovolené lze uvést jako častou překážku domácího zapojení otců v této zemi (Lenhart, Swenson, and Schulte, 2019 in Carlson et al., 2022). Zatímco některé dřívější výzkumy zdůrazňovaly, že ženy byly častěji propuštěny z práce nebo se jejich pracovní doba snížila (Collins et al., 2020 in Carlson et al., 2022), autoři a autorka zmiňují i výzkum, podle kterého pandemie snížila počet pracovních hodin jak matek, tak i otců a oba mohli z práce odejít (Kochhar, 2020 in Carlson et al., 2022).

Pracovní kultura Spojených států

Ideologie intenzivního mateřství nebo intenzivního rodičovství a ideál pracovníka vznikly ve stejném kulturním kontextu Spojených států. Sharon Hays přitom upozorňuje na to, že matkami internalizovaná ideologie intenzivního mateřství je genderovou ideologií, která může sloužit zájmům státu, kapitalismu a jiných velkých mocenských aktérů (1996). Matky přitom ve vztahu ke svým dětem, které vnímají jako nesmírně cenné, částečně odmítají pracovní kulturu a logiku placené práce. Zahnour a Sumpter (2022) upozorňují, že Spojené státy jsou jednou ze zemí bez placené rodičovské dovolené a že pracovní kultura (spolu s ideálem pracovníka) je součástí širšího kulturního kontextu země, která nemá infrastrukturu pro podporu rodičů. Podle studie lze ideálního pracovníka charakterizovat tak, že se život tohoto jedince „...soustřeďuje na jeho celoživotní práci na plný úvazek, zatímco se jeho manželka nebo jiná žena stará o jeho osobní potřeby a děti“ (Acker, 1990, s. 149 in Zahnour & Sumpter, 2022). Carlson et al. (2022 a). Vzhledem k rozdělení domácí práce během pandemie COVIDu-19 zmiňují, že podle hypotézy časové dostupnosti (Stafford, Backman a Dibona, 1977) vykonává domácí práci ten partner, který je pro to více časově dostupný. To znamená, že ten, kdo má údajně časově náročnější práci, s menší pravděpodobností převezme domácí neplacenou práci. Autoři uvádějí, že je navíc rozdělení neplacené práce ovlivněno i genderem (Carlson et al., 2022a). Toto může souviset i s popsáním ideálu pracovníka ve Spojených státech (Zahnour & Sumpter, 2022), který je spíše konstruován genderově.

Ideální pracovník je vždy dostupný, cení si své práce a nejvíce ji upřednostňuje. Výzkumníci poznamenávají, že zatímco tento obraz by spíše mohl odpovídat schopnostem „typického muže“, není však uskutečnitelný pro všechny gendery, je spíše nerealizovatelný a hraný (Zahnout & Sumpter, 2022). Lze si všimnout, že jazyk, pomocí kterého se popisuje tento ideál, předpokládá, že tímto ideálním pracovníkem je heterosexuální muž, který pravděpodobně má rodinu a děti. Joan Acker (1990, 2006) ve své práci o systematické nerovnosti v organizacích na základě genderu tvrdí, že organizační struktura není genderově neutrální, dokonce takové pojmy jako práce, zaměstnání nebo výkon podle autorky odpovídají specifickým vžitým kulturním normám toho, co se považuje za přijatelné, které byly vyvinuty převážně muži, a proto tyto tendence spíše odpovídají potřebám mužů (Acker, 1990, 2006 in Zahnour & Sumpter, 2022). Takto popsané, a navíc genderově obarvené očekávání profesionality, která se ztotožňuje s upřednostněním práce, může penalizovat

matky, které se neomezují na pracovní identitu, ale pohybují se mezi identitou pracovníka a rodinnou identitou (Ladge et al., 2012 in Zahnour & Sumpter, 2022).

K vyčerpání a přetížení spolu s vyhořením matek došlo v důsledku nově se objevujících povinností (Calarco et al., 2020). Zatímco od léta roku 2020 téměř polovina zaměstnanců ve Spojených státech pracovala z domova, práce žen se začala namísto „druhé směny“ spíše podobat „trojí simultánní směně“ (Zahnour & Sumpter, 2022), kdy úkoly a povinnosti, které byly předtím předávány jiným lidem a institucím, připadly na matky (Zahnour & Sumpter, 2022; Calarco et al., 2020). Matky totiž v podmínkách pandemie dbaly na dodržování veřejných zdravotních pokynů a pomáhaly dětem s distanční výukou. Tyto nové odpovědnosti lze spojit se zmíněnými negativními dopady na osobní životy matek (Zahnour & Sumpter, 2022).

Autorky uvádějí charakteristiku organizační kultury: „v podobných organizačních kulturách mají zaměstnanci pocit, že nemohou projevit slabost nebo nedostatek oddanosti práci. Obvykle se zdrží žádostí o pomoc a sleví nebo skryjí podrobnosti o svém osobním životě“. Avšak během pandemie bylo těžší skrývat rodinné záležitosti a povinnosti s cílem zachovat obraz profesionality, když se pracovní a domácí oblasti propojily (Miller a Riley, 2022; Zahnour & Sumpter, 2022). Přijetí kultury, která zdůrazňuje prvenství práce, navíc souvisela s potřebou skrývat další nepracovní role, například rodičovské (Reid, 2015 in Zahnour & Sumpter, 2022).

5. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo shrnout v podobě přehledu studií a prozkoumat to, jak genderově nerovné rozdělení (reorganizace) péče o děti a domácího vzdělávání během pandemie ve Spojených státech podle vybraných studií bylo ovlivněno genderovými normami a mateřskou ideologií. V případě vybraných podle strategie vyhledávání empirických studií, které využívají koncept intenzivního mateřství (Hays, 1996) otázkou bylo i to, jak se v podmínkách pandemie „dobré mateřství“ změnilo, bylo matkami předefinováno. Do přehledu empirických studií bylo zařazeno deset sociologicky relevantních studií publikovaných v angličtině od roku 2020, týkajících se mateřství během

pandemie a genderově nerovného rozdělení neplacené péče, včetně domácího vzdělávání dětí.

I když nemusí vybrané studie o genderových normách mluvit přímo, představa o matce jako o primární pečovatelce je součástí genderového modelu intenzivního mateřství charakteristického pro Spojené státy a popsáno socioložkou Sharon Hays (1996).

Genderové rozdíly v rozdělení neplacené péče se projevily v tom, že matky převzaly na sebe domácí vzdělávání svých dětí, i když některé z nich stále pracovaly (Petts et al., 2021; Lutz et al., 2022). Například, v 45 rodinách z 64 byly matky primárně zodpovědné za domácí vzdělávání dětí, a proto domácí vzdělávání během pandemie lze považovat za genderované (Lutz et al., 2022). Zapojení do domácího vzdělávání bylo ovlivněno také pracovním statutem matek, například pracovnice kritické infrastruktury kvůli pracovním nárokům musely povinnosti spojené se vzděláváním dětí delegovat (Lutz et al., 2022). Matky obvykle nesou disproporcionální odpovědnost za péči o děti spojenou se vzděláváním (Nord & West, 2001 in Carlson and Petts, 2022). V situaci pandemie takzvané matky-manažerky mohly vzhledem ke vzdělávání dětí dostat nové úkoly, které se týkaly sledování znamek a hledání online vyučujících pro své děti, na rozdíl od předchozího úkolu hledání mimoškolních aktivit (Jung et al., 2022). Tyto nové povinnosti se propojují s intenzivním mateřstvím, které je podle autorek genderovou strategií zajišťující úspěch dětí ve vzdělání (Park, 2007; Hays 1996 in Jung et al., 2022). Zkušenost některých matek s domácím vzděláváním ovlivnily projevy rasismu, které při přechodu k domácímu vzdělávání staly viditelnější (Lutz et al., 2022). Akademické matky se potykaly s pracovním rodinným konfliktem kvůli domácímu vzdělávání dětí staršího věku (Miller & Riley, 2022).

Ovlivnily rozdělení neplacené péče i změny pracovního statusu matek a otců (Carlson and Petts, 2022). Pandemie je případem krize, během níž matky ztratily práci a práce z domova spolu s uzavřením veřejných škol a školek zvětšily počet povinností spojených s péčí o děti (Collins et al., 2021 in Cummins and Brannon, 2022; Carlson and Petts, 2022). Vzrůst nezaměstnanosti žen mohl být také spojen s vlivem pandemie především na ty typy zaměstnání, ve kterých převažují ženy (Kim et al., 2022 in Carlson and Petts, 2022; Mongey & Weinberg, 2020 in Zamarro & Prados, 2022). Matky se musely přizpůsobit novým povinnostem spojeným s péčí o děti, především to platilo v případě matek s malými dětmi,

kteře pracovaly z domova, počet jejich pracovních hodin se výrazně snížil, narozdíl od malého snížení počtu hodin otců (Collins et al., 2020; Landivar et al., 2020 in Petts et al., 2021). Kvůli zvýšeným rodičovským povinnostem mohly matky z práce odejít (Collins et al., 2021 in Calarco et al., 2021). K zmenšení počtu pracovních hodin matek nebo jejich odchodu z placené práce mohlo přispět i to, že cítily, že nemají nárok na pomoc s péčí o děti otců nebo jiných pečovatelů (Calarco et al., 2021). Matky přitom odůvodňovaly nerovný podíl na péči o děti statusem otců jako živitelů, genderovými normami spojenými s péčí o děti a dostupností matek v domácnosti (Calarco et al., 2021). V případě pracujících žen uzavření škol a školek mohlo zvýšit pravděpodobnost odchodu z placené práce (Zamarro & Prados, 2022; Zahnour & Sumpter, 2022).

Navzdory zvýšení podílu otců na péči o děti a domácí práci během prvních měsíců pandemie (Carlson et al., 2022) tento progres v rozdělení neplacených povinností v heterosexuálních rodinách s dětmi byl krátkodobý a od dubnu do listopadu roku 2020 se podíly otců snížily (Carlson and Petts, 2022). Studie odkazuje na genderový systém Spojených států, protože se podíly otců zvýšily jen o méně než 5% i přes vhodnější podmínky spojené s častým přechodem k práci z domova (Carlson and Petts, 2022). Tradičnější genderové postoje byly spojeny s menším podílem otců na péči o děti, nikoli se změnou jejich podílu na domácích pracích, což je spojeno s tím, že se postoje ohledně genderových rodičovských rolí posunuly k větší podpoře matek jako primárních pečovatelek (Mize et al., 2021 in Carlson and Petts, 2022). Tradičnější rodinné role spojující matku s rolí pečovatelky mohly mít vliv na to, že matky s malými dětmi mohly ztratit práci během pandemie (Landivar et al. 2020 in Mize et al., 2021). Tradiční genderové postoje se podle autorů zvýšily ke konci roku 2020 a vzhledem k tomu autoři mluví o potřebě politik, které by umožnily matkám po pandemii se vrátit do práce a otcům by umožnily flexibilnější pracovní dohody (Carlson and Petts, 2022).

Některé ze studií uvažují o tom, že situace ekonomické krize umožňuje změnit genderové konvence (Carlson and Petts, 2022; Cummins and Brannon, 2022). Podle Cummins a Brannon (2022) došlo k předefinování intenzivního mateřství a odporu vůči normám intenzivního mateřství. Některé matky zdůraznily roli partnerského vztahu, zaměstnání a možnosti rozdělení péče o děti, které jsou pro ně součástí „dobrého mateřství“ (Cummins and Brannon, 2022). Tímto způsobem předefinované dobré mateřství častešně zpochybňuje normy intenzivního mateřství (Hays, 1996). Abromaviciute a Carian (2022) a Calarco et al.,

(2021) naopak zjistily, že se genderové nerovnosti spojené s rodičovstvím během pandemie zvýšily a byly matkami a páry odůvodněny. Matky nerovné rozdělení péče považovaly za praktické a přirozené a přitom odkazovaly na status otců jako primárních živitelů, disproporcionální dostupnost matek v domácnosti a genderové normy, vztahující se k péči (Calarco et al., 2021). Zahmour a Sumpter (2022) poznamenávají, že během pandemie COVIDu pro 42 z 53 účastníků došlo k obnovení genderového rozdělení práce, žena byla zodpovědná za děti zatímco práce muže byla chráněna, což podle autorek souvisí s posílením ideálu pracovníka v kontextu domácnosti. Ženy častěji uváděly, že provádějí většinu úkolů, které se objevily během pandemie spojených s péčí o děti a domácími pracemi, což bylo spojeno s předpoklady genderových rolí (Abromaviciute a Carian, 2022). Větší podíl žen na domácích pracích byl vysvětlovan tím, že práce mužů byla konstruována jako důležitější a méně flexibilní (Abromaviciute a Carian, 2022).

Závěry studie (Calson and Petts, 2022) potvrzují hypotézu časové dostupnosti v kontextu Spojených států, a proto by další otázkou pro výzkum mohlo být to, jak takové faktory jako například rodinné politiky, spojené s flexibilnějšími pracovními podmínkami, příspěvky na péči o děti a placená rodičovská by mohly vést k rovnějšímu rozdělení neplacené práce i přes možný vliv genderových norem (Calson and Petts, 2022). Další podrobnější výzkum by se mohl soustředit na to, jak se po otevření škol a školek změnil pracovní status matek, které během pandemie odešly z práce (Zamarro and Prados, 2021).

Seznam použité literatury:

Abromaviciute, J., & Carian, E. K. (2022). The COVID-19 Pandemic and the Gender Gap in Newly Created Domains of Household Labor. *Sociological Perspectives*, 65(6), 1169-1187.

Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). This time it's different: the role of women's employment in a pandemic recession (No. w27660). National Bureau of Economic Research.

Arendell, T. 2000. 'Conceiving and Investigating Motherhood: The Decade's Scholarship.' *Journal of Marriage and Family* 62(4): 1192–207.

Arendell, T. 1999 "Mothering and motherhood". Berkeley Center for Working Families Working Paper No. 3, Berkeley, CA: Center for Working Families, University of California, Berkeley, <http://hdl.handle.net/2345/4110>.

Baker, E. E. (2019). Motherhood, homeschooling, and mental health. *Sociology Compass*, 13(9), e12725.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK, 39-50.

Boyer, K. (2014). 'Neoliberal motherhood': workplace lactation and changing conceptions of working motherhood in the contemporary US. *Feminist Theory*, 15(3), 269-288.

Byrne, B. (2016). Do children still need to escape childhood? A Reassessment of John Holt and his vision for children's rights. *The International journal of children's rights*, 24(1), 113. <https://doi.org/10.1163/15718182-02401002>

Calarco, J. M., Anderson, E., Meanwell, E., & Knopf, A. (2020). "Let's not pretend it's fun": How COVID-19-related school and childcare closures are damaging mothers' well-being.

Calarco, J. M., Meanwell, E., Anderson, E. M., & Knopf, A. S. (2021). By default: How mothers in different-sex dual-earner couples account for inequalities in pandemic parenting. *Socius*, 7, 23780231211038783.

Carlson, D. L., Petts, R. J., & Pepin, J. R. (2022). Changes in US parents' domestic labor during the early days of the COVID-19 pandemic. *Sociological inquiry*, 92(3), 1217-1244.

Carlson, D. L., & Petts, R. J. (2022). US Parents' Domestic Labor During the First Year of the COVID-19 Pandemic. *Population Research and Policy Review*, 1-26.

Carlson, D. L., Petts, R., & Pepin, J. (2020). US couples' divisions of housework and childcare during COVID-19 pandemic. *SocArXiv Papers*, 10.

Collins, C. (2021). Is maternal guilt a cross-national experience?. *Qualitative Sociology*, 44(1), 1-29.

Collins, C., Landivar, L. C., Ruppner, L., & Scarborough, W. J. (2021). COVID-19 and the gender gap in work hours. *Gender, Work & Organization*, 28, 101-112.

Collins, P. H. (1990). Black feminist thought in the matrix of domination. *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*, 138(1990), 221-238.

Collins, P. H. (2015). Intersectionality's definitional dilemmas. *Annual review of sociology*, 41, 1-20.

Collins, P. H. (2022). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. routledge.

Cummins, M. W., & Brannon, G. E. (2022). Mothering in a pandemic: navigating care work, intensive motherhood, and COVID-19. *Gender issues*, 39(2), 123-141.

Dias, F. A., Chance, J., & Buchanan, A. (2020). The motherhood penalty and The fatherhood premium in employment during covid-19: evidence from The united states. *Research in social stratification and mobility*, 69, 100542.

Douglas, S., & Michaels, M. (2005). *The mommy myth: The idealization of motherhood and how it has undermined all women*. Simon and Schuster.

Dwyer, J. G. (2019). *Homeschooling: The history & philosophy of a controversial practice*. University of Chicago Press.

Eshraghi, A. A., Li, C., Alessandri, M., Messinger, D. S., Eshraghi, R. S., Mittal, R., & Armstrong, F. D. (2020). COVID-19: overcoming the challenges faced by individuals with autism and their families. *The Lancet Psychiatry*, 7(6), 481-483.

Farenga, P. (1999). John Holt and the Origins of Contemporary Homeschooling. *Paths of Learning: Options for Families & Communities*, 1(1), 8-13.

Glenn, E. N., Change, G., & Forcey, L. R. (1995). *Mothering: Ideology, experience, and agency*.

Güney-Frahm, I. (2020). Neoliberal motherhood during the pandemic: Some reflections. *Gender, work & organization*, 27(5), 847-856.

Hallstein, D. L. O. B. (2006). *Conceiving intensive mothering*. *Journal of the Motherhood Initiative for Research and Community Involvement*.

Hallstein, D. L. O. B. (2008). Silences and choice: The legacies of white second wave feminism in the new professoriate. *Women's Studies in Communication*, 31(2), 143-150.

Hallstein, L. O. B., O'Reilly, A., & Giles, M. V. (Eds.). (2019). *The Routledge companion to motherhood*. Routledge.

Hayes, A. (2022). Division of household labor during the COVID-19 Pandemic: A global examination of policy implications. *Journal of Social Issues*.

Hays, S. (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. Yale University Press.

Holt, J., & Holt, J. C. (2004). *Instead of education: Ways to help people do things better*. Sentient Publications.

Jou, J., Kozhimannil, K. B., Abraham, J. M., Blewett, L. A., & McGovern, P. M. (2018). Paid maternity leave in the United States: associations with maternal and infant health. *Maternal and child health journal*, 22, 216-225.

Jung, G., Yim, S. S., & Jang, S. H. (2022, May). When home becomes classroom: The shifting roles of Korean immigrant mothers in the management of children's education during COVID-19 in the US. In *Women's Studies International Forum*(Vol. 92, p. 102598). Pergamon.

Keller, J. (2012 – 2004). *Úvod do sociologie (Šesté vydání)*. Sociologické nakladatelství SLON.

Landivar, L. C., Ruppner, L., Scarborough, W. J., & Collins, C. (2020). Early signs indicate that COVID-19 is exacerbating gender inequality in the labor force. *Socius*, 6, 2378023120947997.

Leap, B., Stalp, M. C., & Kelly, K. (2023). Reorganizations of Gendered Labor During the COVID-19 Pandemic: A Review and Suggestions for Further Research. *Sociological Inquiry*, 93(1), 179-200.

Lindsey, L. L. (2018). *Gender : Sociological perspectives*. Taylor & Francis Group.

Lois, J. (2010). The temporal emotion work of motherhood: Homeschoolers' strategies for managing time shortage. *Gender & Society*, 24(4), 421-446.

Lois, J. (2013). *Home is where the school is: The logic of homeschooling and the emotional labor of mothering*. NYU Press.

Lutz, A., Lee, S., & Bokayev, B. (2022). Intensive mothering in the time of Coronavirus. *Journal of Social Issues*.

Mareš, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická orientace*, 23(4), 427-454. <https://doi.org/10.5817/PedOr2013-4-427>

Mazama, A., & Lundy, G. (2012). African American homeschooling as racial protectionism. *Journal of Black Studies*, 43(7), 723-748.

Milkie, M. A., Wray, D., & Boeckmann, I. (2021). Gendered pressures: Divergent experiences linked to housework time among partnered men and women. *Journal of Comparative Family Studies*, 52(2), 147-179.

Miller, K. E., & Riley, J. (2022). Changed landscape, unchanged norms: Work-family conflict and the persistence of the academic mother ideal. *Innovative Higher Education*, 1-22.

Mize, T. D., Kaufman, G., & Petts, R. J. (2021). Visualizing shifts in gendered parenting attitudes during COVID-19. *Socius*, 7, 23780231211013128.

Murphy, J. (2012). *Homeschooling in America: Capturing and assessing the movement*. Corwin Press.

Murphy, J., Gaither, M., & Gleim, C. E. (2021). The calculus of departure: Parent motivations for homeschooling. *The Wiley handbook of home education*, 86-120.

O'Reilly, A. (2004). *From motherhood to mothering the legacy of Adrienne Rich's Of woman born*. State University of New York Press.

O'Reilly, A. (2021). Matricentric Feminism. *Maternal Theory*, 473.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv1s2t0hn.33>

Petersen, A.H. (2020) Other countries have social safety nets. The U.S. has women. *Culture Study*.
<https://annehelen.substack.com/p/other-countries-have-social-safety>

Petts, R. J., Carlson, D. L., & Pepin, J. R. (2021). A gendered pandemic: Childcare, homeschooling, and parents' employment during COVID-19. *Gender, Work & Organization*, 28, 515-534.

Plummer, K. (2021). *Sociology: the basics*. Routledge.

Reich-Stiebert, N., Froehlich, L., & Voltmer, J. B. (2023). Gendered Mental Labor: A Systematic Literature Review on the Cognitive Dimension of Unpaid Work Within the Household and Childcare. *Sex Roles*, 1-20.

Rich, A. (1977). *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*.

ROLSTAD, K., & Kesson, K. (2013). Unschooling, then and now. *Journal of Unschooling & Alternative Learning*, 7(14).

Rothman, B. K. (2000). *Recreating motherhood*. Rutgers University Press.

Šanderová, J., & Miltová, A. (2005). Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky. *Sociologické nakladatelství*.

Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 104, 333-339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>

Stevens, M. L. (2003 - 2001). *Kingdom of children culture and controversy in the homeschooling movement (Core Textbook)*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400824809>

Stewart, M. D. (2020). Pushed or pulled out? The racialization of school choice in black and white mothers' (home) schooling decisions for their children. *Sociology of Race and Ethnicity*, 6(2), 254-268.

Takševa, T. (2018). Motherhood studies and feminist theory: Elisions and intersections. *Journal of the Motherhood initiative for Research and Community involvement*.

Taylor, T. (2011). Re-examining cultural contradictions: Mothering ideology and the intersections of class, gender, and race. *Sociology Compass*, 5(10), 898-907.

Umansky, L. (1996). *Motherhood reconceived: Feminism and the legacies of the sixties*. NYU Press.

Whiley, L. A., Sayer, H., & Juanchich, M. (2021). Motherhood and guilt in a pandemic: Negotiating the “new” normal with a feminist identity. *Gender, Work & Organization*, 28, 612-619.

Yavorsky, J. E., Qian, Y., & Sargent, A. C. (2021). The gendered pandemic: The implications of COVID-19 for work and family. *Sociology Compass*, 15(6), e12881.

Zamarro, G., & Prados, M. J. (2021). Gender differences in couples' division of childcare, work and mental health during COVID-19. *Review of Economics of the Household*, 19(1), 11-40.

Zanhour, M., & Sumpter, D. M. (2022). The entrenchment of the ideal worker norm during the COVID-19 pandemic: Evidence from working mothers in the United States. *Gender, Work & Organization*.

Zelizer, V. A. (2004). Pricing the priceless child: The changing social value of children. *The New Economic Sociology: A Reader*, 135-161.